

momde propagandist van het Westersche imperialisme. De vraag naar de godsdienstige waarheid kan niet doorbreken, het nationale verweer sluit een wezenlijk geestelijke ontmoeting uit. Met name de hooger ontwikkelde Indonesiër werd voor de Zending al meer onbereikbaar. De zedingsman, hoezeer hij zich ook moeite geeft het Evangelie los te maken van de Westersche cultuur, zal er slechts uiterst zelden in slagen door dit verweer heen te breken; men gelooft dat hij op zijn best een **onbewust** werktuig der Europeesche superioriteits-aanspraken is. Dit geldt ook al getuigt hij van dag tot dag, dat de Christelijke Kerk in het Oosten een eigen autochtone gestalte aan te nemen heeft, zich tot een eigen belijden in eigen „Umwelt“, tot een eigen eeredienst door te worstelen heeft. Al deze hooge woorden schampen af op de ongelooftigheid van een volk, dat als 't ware ieder uur aan de beschaming eener overheersing herinnerd wordt, die immers door „Christenen“ wordt uitgeoefend. (In verband hiermede is het van 't grootste belang, dat met enkele zeer gunstige uitzonderingen van zedingsmensen, in de Christelijke partijen en kringen in Nederland over 't algemeen een reactionnaire, typisch koloniale mentaliteit bleef overheerschen en dat de critiek daarop veelal van niet-christelijke zijde kwam, b.v. van Deventer, Snouck Hurgonje, Stokvis, Hazeu enz.). Het Indonesische volk kan massaal niet onderscheiden tusschen den werkelijk geloovige en den naam-Christen, die immers zelf dezen titel alleen als een aanwijing van een Westersche cultuur-traditie beschouwt en in **levensovertuiging** zich van de historische kerk distancieert, in **levenspractijk** al te vaak het zedelijk gebod overtreedt en zijn eigen **puur** materiele belangen onder de tropenzon najaagt.

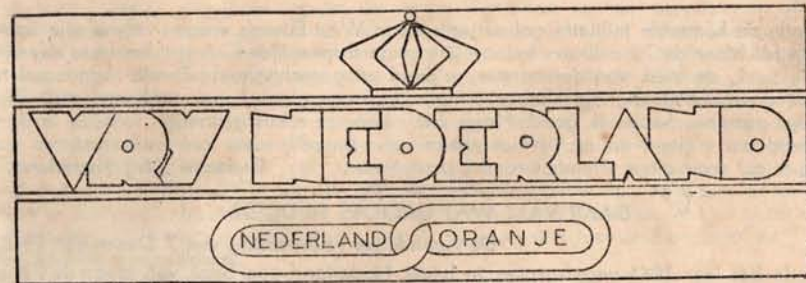
Het Evangelie verwerpt naar zijn aard allen geestelijken dwang, ook die van het Westersche prestige. Daarom zal het voor de Zending een groote bevrijding zijn, wanneer zij straks in een, naar het koninklijk woord, zelfstandig en gelijkwaardig deel van ons gemeenebest mag werken, wanneer zij inderdaad verstaan zal kunnen worden als een geestelijke beweging, geboren uit Christelijke bewogenheid.

Natuurlijk is zulk een gemeenebest, zulk een vrije verbondenheid van Indonesië en Nederland alleen mogelijk, wanneer beiderzijds volkomen godsdienstige vrijheid wordt gegarandeerd. Geschiedt dit, dan zal de Zending een groote winst boeken: dan zal zij in Bijbelsche weerloosheid, dat is, alleen geholpen door de „wapenrustig des geloofs“ heidendom en Islam tegemoet kunnen treden tot een worsteling om de ziel van Indonesië.

Er is in de laatste jaren voor den oorlog in Indië iets groots geschied, al vindt het bij de politieke historici weinig aandacht. Een reeks jonge Indische kerken zijn zelfstandig geworden. Waarschijnlijk hebben de laatste jaren dit proces nog aanzienlijk versneld. Hoe het zij: de Zending heeft van haar zijde welbewust gestreefd naar een eigen, vrije openbaring van Christus' Kerk in Indonesië. Natuurlijk uit kerkelijk motief, wat niet zonder meer met het nationale samenvalt. Maar toch, wie de zelfstandigheid van het kerkelijk leven als Goddelijken eisch ziet, zal ook voor het natuurlijke maatschappelijke leven consequenties te aanvaarden hebben. De kerkelijke zelfstandigheid werpt haar licht op 't omringende volksleven; men kan niet ginds voortvaren en hier achterblijven.

Het is een grootsche gedachte, dat ook voor Indonesië evenals voor Nederland het zelfstandig volksbestaan in een zelfstandig kerkelijk leven voorspiegeld werd.

De voor deze uitgave bestemde illustraties moesten wegens plaatsgebrek vervallen.

MAART

DERDE EXTRA NUMMER

1944

TER BEGELEIDING.

Wel zelden heeft de redactie van „Vrij Nederland“ met grooter vreugde een uitgave verzorgd dan thans dit derde extra-nummer, gewijd aan de verhouding Nederland—Indonesië. Wij zijn ons bewust van het historisch moment, waarop deze vragen aan de orde gesteld worden en wij beseffen hoe het wel en wee van 80 miljoen menschen (Nederlanders en Indonesiërs) mede afhankelijk is van het antwoord, dat de beide volken zullen geven op de vraag, hoe in de toekomst hun verhouding vastgesteld zal worden. Wij verzekeren onzen lezers dat het besef van deze verantwoordelijkheid ons van bladzijde tot bladzijde heeft vergezeld.

Wat wij willen bereiken is allereerst ons volk te doen gevoelen dat de bevrijding van Nederland en de bevrijding van Indonesië één zaak en één taak is. Niet alleen in Indonesië openbaren zich de kwade kanten van de koloniale verhouding in de onverschilligheid en ongevoeligheid, waarmee groote bevolkingsgroepen het verbreken van den onderlingen band langs zich heen laten gaan. Ook in Nederland zijn er duizenden, die van deze verbondenheid en haar beteekenis geen besef hebben.

Daarom schreven wij reeds in Maart 1942 onze eerste artikelen over dit onderwerp, later door meerdere gevolgd.

De reacties die deze artikelen hebben teweeggebracht waren zeer verschillend en varieerden van heftige afwijzing tot dankbare instemming. Hoe verschillend de meening ook, één ding was bereikt: onze verhouding tot Indonesië was dichter in de sfeer der algemeene belangstelling getrokken.

Daarmee kunnen wij echter niet volstaan. Het geschrift dat U hierbij aangeboden wordt wil thans nader ingaan op de bedenkingen en opmerkingen, die overal gemaakt plegen te worden, waar de toekomstige status van Indonesië aan de orde gesteld wordt. Wij probeeren dus zooveel mogelijk aan te sluiten bij het gesprek, dat, schriftelijk en mondeling, over dit thema wordt gevoerd. Daardoor zijn vele problemen onbesproken gebleven die bij de oplossing van het vraagstuk zeker aan de orde zullen komen. Wie ze hier mist, denke dus niet, dat ze door ons over 't hoofd gezien zijn. Het tegendeel zullen we later doen blijken.

De tijden zijn zwaar. De zorgen van elken dag, de toekomst van eigen land en

volk, de komende militaire gebeurtenissen in West-Europa vragen vrijwel alle aandacht! Maar de 70 miljoen Indonesiërs in de tropen lijden en strijden voor dezelfde zaak, de zaak van democratie, vrijheid en gerechtigheid. Zonder hen zouden wij onze zelfstandigheid kunnen herwinnen, onze glorie, onze toekomst niet! Die zijn gemeenschappelijk goed. Moge onze hoogste roem gevonden worden in den strijd om vrijheid en recht, niet alleen voor onszelf, maar ook voor anderen en speciaal voor onze vrienden rond den evenaar. **Redactie „Vrij Nederland”.**

DAAR VALT WAT GROOTS TE DOEN . . . I

De Koninklijke redevoering van 7 December 1942.

In het jaar 1941 verscheen er in bezet Nederland een boek van meer dan een half duizend pagina's, onder den naam: „Daar werd wat groots verricht . . .” Het gaf een beeld van de Nederlandsche prestaties in Indië en de opslag was in een ommezien uitverkocht. Dit feit wijst er o.m. op, dat de belangstelling voor Indonesië groeiende is en, gezien omvang en inhoud van het boek, dat de kennis is toegenomen. De strijd in datzelfde jaar in den archipel begonnen voegde bij deze boekenkennis een tragisch maar levend gevoel van verbondenheid.

Duizenden in ons land, tot toezien gedwongen, popelden aan den strijd deel te nemen . . .

Thans is het 1944 en er is sindsdien veel veranderd.

De boekwinkels zijn vrijwel leeg, de geestelijke opleving van den eersten oorlogstijd is haar hoogtepunt reeds lang voorbij. Verpoozing wordt gezocht bij andere bronnen dan boeken, bronnen die minder aan den geest maar des te meer bevrediging aan driften en instincten bieden. Indonesië is bezet en het gerucht van onze zee- en veldslagen tijdelijk verklonken. De geallieerden vechten op duizend mijlen afstand. Een kort bericht over een bombardement op Soerabaya spreekt tot niemands fantasie. De heldhaftige strijders van '41 en '42 zijn gevangen en de martelende onzekerheid omtrent hun lot vuurt niet aan, maar mat af . . .

Een gevaarlijke mentaliteit.

De gedachte dat er na alle geleden ellende straks een nieuwe en zware taak in Indonesië wacht, vinden velen niet bijster prettig. „De Amerikanen zullen toch de beste stukken inpikken” meent de één onder invloed van de Duitsche propaganda. Alsof Indonesië een pudding is die men in stukken snijden en verdeelen kan. Vier jaar lang heeft een moeder in doodsangst gezeten om haar zoon, vier jaar lang heeft ze zich alle moeite getroost hem uit de handen der Duitsche slavenjagers te houden, zal ze hem dan nu moeten afstaan om ergens in de rimboe te kreupeelen?

„Na vier jaren ondervoeding soldaatje spelen voor het profijt van aandeelhouders en rubberkoningen, dank je”, zegt een arbeider. Het is de mentaliteit van een door jarenlange geestelijken en materieelen druk afgemat en ondermijnd volk.

Het is ook de vrucht van een verkeerde koloniale politiek, die nooit kans heeft gezien wezenlijke belangstelling en een waarachtig gevoel van verbondenheid tusschen de beide volksmassa's te scheppen. Hier en ginds! De Chineesche volkslegers vechten! Zelfs de Abessijnen trokken destijds én masse tegen de Italiaansche pantserwagens op. De Br.-Indiërs zien toe. De Indonesische massa stond ter zijde, zonder wapens, ongeorganiseerd, thans verbaasd en verrast tegenover de Japansche propagandamaatregelen, die voor de Nederlanders dezelfde uitzonderingspositie scheppen als eertijds voor de Indonesiërs, en die plotseling bestuurscolleges e.d. in

het leven roepen, die jarenlang tot de vrome wenschen van de nationalistische gerekend moesten worden. Vertel ze nu maar dat de Jap het niet meent. Ze zullen het zelf ook wel inzien of leeren inzien, maar gesproken door een Nederlandschen mond zal het den Indonesiërs niet altijd even prettig in de ooren klinken.

En tenslotte zijn daar nog aan weerskanten de „flinkerds”, de nationaal fanatieken, degenen wier nationale gevoelens in dezen oorlog, zooals in iederen oorlog, verhevigd zijn tot nationalistische hartstochten. Hier geladen met verlangens naar roem en macht, ginder met ressentiment en rancune. Hier droomen ze van „de herovering van Indië”, van een tweede moderne opvoering van Coen en van Heutz, daarginds van een solidair, zelfbewust, anti-Westersch blok van ontwaakte Chineezen, Br.-Indiërs en Indonesiërs. Japan eruit, en dan niemand er meer in! **Een andere mogelijkheid.**

Omdat er een andere mogelijkheid is, daarom schrijven wij. Omdat wij gelooven dat mogelijk is de vrije samenwerking gebaseerd op wederzijdsche achting, op een gemeenschappelijke democratische overtuiging en een eenheid van belangen gegroeid in een 300-jarige vereeniging, daarom is het niet zinloos de vraag omtrent de toekomstige verhouding Nederland—Indonesië thans aan de orde te stellen.

Het is naïef om te veronderstellen, dat dit probleem met de wapens beslist wordt. Zoo ergens dan geldt hier dat het winnen van den vrede belangrijker en moeilijker is dan het winnen van den oorlog.

De groote vraag hierbij is of er in Nederland en in Indonesië voldoende krachten aanwezig zijn om deze historische opdracht tot een goed einde te brengen. En de eenige kracht, die deze grootsche opgave waardig is, dat is de overtuiging, waaraan onze Koningin op zoo verheven wijze uiting gaf:

„. . . en dat er geen politieke eenheid of nationale samenwerking kan bestaan, wanneer die niet gedragen wordt door de vrijwillige aanvaarding en het vertrouwen van de groote meerderheid der burgers . . .”

Dit is de taal der waarachtige democratie, uitgesproken door een vorstin, die gries is geworden in Haar Koninklijken dienst voor land en volk.

In de beroemde radiorede van 7 Dec. 1942 heeft Zij Haar vertrouwen uitgesproken, dat deze krachten, zoowel hier als ginds, aanwezig waren. De kracht van onze eenheid, het wederzijdsch begrip, reeds zoo sterk gegroeid in de jaren '40 en '41

„. . . heeft zich verder verdiept, want wij deelden, met de zieleangst daaraan verbonden, in denzelfden strijd, dezelfde wanhoop hebben we geleden . . .”

Waar dit werkelijk doorleefd werd, daar is onze toekomstige taak in Indonesië niet meer een zaak van „herovering” of „vechten voor de belangen van aandeelhouders en rubberkoningen”, maar de bevestiging van de edelste motieven van onzen strijd tegen de nazi's: democratie, vrijheid, gerechtigheid en welvaart te brengen aan alle volken en voorzoover het Nederland aangaat, allereerst aan onze vrienden rond den evenaar.

De hier volgende artikelen en speciaal „De Indische nationale beweging” mogen den lezer overtuigen dat deze gedachten ook den Indonesiër niet vreemd zijn. Juist daarom mag het Nederlandsche volk wel bedenken dat voor de toekomst de zuiverheid van ons antwoord van minstens even groote, ja van grooter betekenis is dan de kracht van ons antwoord. Ook hierin gaat onze Koningin ons voor. Maar Zij gaf tevens blijk

de teekenen des tijds te verstaan.

Het zal den lezer duidelijk worden (wij wijzen b.v. op de artikelen „Vreemde

invloeden op Indonesië", „De beteekenis van de verbondenheid van Nederland en Indonesië" en het artikel over de Zending), dat de regeling van onze verhouding geen aangelegenheid is, die wij naar believen kunnen uitstellen of afbreken. De politieke bewustwording van de Oostersche volken is een proces dat thans reeds een halve eeuw voortgang heeft en dat ons, willens of onwillens, dwingt daaruit onze conclusies te trekken. De huidige oorlog heeft aan dit proces een nog steviger stoot gegeven dan de vorige. China is tot een mogendheid van den eersten rang gegroeid. Japan kan in zijn macht beknot worden, het als moderne staat nog te vagen is onmogelijk. In Syrië, Arabië en Iran, enz. eischen zelfbewuste volken hun recht en het jongste Fransche conflict in Syrië bewijst dat zelfs Frankrijk op eigen houtje geen koloniale politiek meer kan voeren. De missie van Cripps, Roosevelts belofte van onafhankelijkheid voor de Philippijnen, de Japansche verklaring over Birma enz. bewijzen, dat de wereldontwikkeling eischen stelt, die zelfs groote mogendheden niet meer negeeren kunnen. Dit geldt voor Nederland in dubbele mate. Bovendien hebben wij Britsch-Indië als voorbeeld hoeveel er onherstelbaar verknoeid kan worden, wanneer een regeering aarzelt recht te doen waar recht gedaan moet worden.

Het maakt de meergenoemde redevoering van onze Koningin tot een document van waarlijk historische grootte, dat zij deze teekenen heeft verstaan, en onvervaard, klaar en zelfbewust ons den weg gewezen heeft, dien wij te gaan hebben.

Welke weg?

Wij hebben gepoogd in onze brochure duidelijk te maken dat het onvoldoende is een wat soepeler melodie te spelen op het oude thema. Dat thema is de koloniale verhouding. Hoe deze politiek aan eigen innerlijke tegenstrijdigheid te gronde moet gaan trachten wij in een afzonderlijk artikel uiteen te zetten.

Zoodra wij straks in Indonesië voet aan wal zetten zal ons de vraag voorgelegd worden, wat Indonesië aan ons heeft voor de nieuwe toekomst, die het tegemoet gaat.

Dat antwoord kan en mag niet anders zijn dan hetgeen de Koningin zoo nadrukkelijk verzekerde, dat onze toekomstige verhouding geregeld zal worden „in vrij overleg", „op de stevige basis van een volledig deelgenootschap" . . . „De oorlogsjaren hebben bewezen, dat beide volken den wil en de bekwaamheid (zie het artikel „Over de rijpheid van Indonesië" Red.) bezitten tot een eensgezinde en vrijwillige samenwerking" . . . Dit beteekent niet het albreken van onze opvoedende taak in Indonesië, wel de volledige afbraak van de staatkundige basis waarop die tot nu toe geschiedde, n.l. de laatste resten van de koloniale verhouding.

„Want", en wij citeeren weer onze Koningin, „een politieke eenheid, die rust op dit fundament (n.l. van vrijwillige samenwerking, Red.) verwerkelijkt voor een zeer groot deel de doeleinden, waarvoor de Vereenigde Naties strijden en zooals b.v. werd neergelegd in de Atlantic Charter, waarmee wij dadelijk kondan instemmen, omdat het ons eigen denkbeeld van vrijheid en gerechtigheid inhoudt, waarvoor wij in den loop van onze historie goed en bloed hebben geofferd".

De oproep.

Wij zijn uitermate dankbaar, dat deze redevoering van onze Koningin is voorafgegaan aan de latere oproepen (April, October 1943) tot de Nederlandsche jeugd zich geestelijk voor te bereiden op den strijd voor de bevrijding van Indonesië. Zij heeft aan onzen strijd de zedelijke basis gegeven, die voor een democratisch volk

met christelijk-humanistische traditie onontbeerlijk is. Wie zijn taak zoo kan zien heeft de geweldige beteekenis begrepen van de kans, die ons als volk geboden wordt.

Als de schepen met soldaten zich van de verwoeste kaden van Rotterdam en Vlissingen losmaken gaan zij ter kruisvaart, en moge het doel dan niet religieus zijn, het gaat om het beste en edelste, waartoe wij in onze politieke verhoudingen geroepen zijn: vrijheid en recht te brengen aan alle volken. Voor hem die gelooft bovendien een teeken (hoe klein en dubbelzinnig ook) van de vrijmaking en de gerechtigheid, waarvan de Zending in Indonesië spreekt.

Waarlijk, er valt wat groots te doen . . .!

Naschrift: Aangezien wij niet over de Nederlandsche tekst van de redevoering van H. M. de Koningin beschikten, zijn de citaten uit het Engelsch vertaald.

DE TRAGIEK DER KOLONIALE VERHOUDING.

Waarom ook de beste bedoelingen schipbreuk lijden. — De innerlijke tegenstrijdigheid van de „ethische koloniale politiek". — Geweld of vrije gemeenschap.

Er doet zich in de huidige discussie over de verhouding Nederland—Indonesië een eigenaardige moeilijkheid voor, die belemmerend pleegt te werken op de vorming van een zuiver oordeel in de kwestie ter zake. Wij bedoelen de uitermate eenzijdige wijze, waarop de doorsnee-Nederlander is ingelicht over het moderne Indonesië en als gevolg daarvan zijn aanvankelijk onvermogen om over Indonesië anders dan in koloniale termen te denken en te spreken.

Het kost vaak veel tijd en geduld om den aldus denkenden Nederlander duidelijk te maken, dat de Indonesische bevolking niet die grauwe homogene massa van 60 miljoen menschen is, waarvoor hij haar doorgaans heeft gehouden en dat de politieke bewustwording van de Indonesische bevolking zich geenszins beperkt tot een idealistische en heethoofdige bovenlaag van intellectueelen, maar zich, zooals Prof. Snouck Hurongje in 1928 reeds constateerde, tot in alle lagen der Indonesische maatschappij uitstrekt, zij het dan met groot verschil in graad, heftigheid en klaarheid.

Wanneer men echter een dieper inzicht heeft kunnen verkrijgen in de structuur der moderne Indonesische maatschappij en in de beteekenis van het streven der bewuste Indonesiërs, dan kan men tevens iets leeren begrijpen van de tragiek, die aan elke koloniale verhouding ten grondslag ligt. En het is kenmerkend dat deze tragiek altijd en overal het diepst beseft wordt door hen die, werkende in de koloniale verhoudingen in waarheid het heil van de Indonesische bevolking vóór het eigenbelang willen laten gaan. Men zoekt dit besef dan ook tevergeefs in de kringen van het hoera-patriotisme, dat een onmiskenbaar attribuut vormt van de chauvinistische organisaties als de „vaderlandsche club" e.d. Ook het merendeel der vroeger en ook nu nog verschijnende koloniale litteratuur, die doorgaans aan een niet geringe zelfoverschatting en zelfgenoegzaamheid lijdt, kan dit aspect van de koloniale verhouding geen plaats geven.

Het wezen der koloniale tragiek.

Het wezen der koloniale tragiek bestaat hierin, dat juist die politiek, die met de beste bedoelingen ten aanzien van de Indonesiërs beziel is, juist door de koloniale verhoudingen waarbinnen zij tot actie komt, in de practijk vaak het tegenge-

stelde bewerkt van wat zij wezenlijk beoogt. Men kan streven naar een oprechte vrijwillige samenwerking met Indonesiërs ten bate der Inheemsche bevolking zelve. Men kan werken in de richting van een materiele en geestelijke emancipatie. Men moge zijn beste krachten geven om Indië omhoog te stooten in den vaart der volkeren, maar juist omdat dit alles blijft geschieden binnen het raam van de koloniale verhouding zal de beste en meest verantwoordelijke koloniale politiek in de bevolking juist die krachten wakker roepen, die zich primair zullen verzetten tegen iedere vorm van koloniale politiek, ook al impliceert die vorm een opvoedings- en emancipatieprogramma.

Immers, iedere koloniale politiek kan, ook in haar besten vorm, uiteindelijk niet meer bedoelen dan een assimilatie, een synthese van moederland en kolonie. Dit zal moeten loopen langs lijnen van geleidelijkheid en deze lijnen kunnen alleen door de koloniale leiding van het moederland worden uitgestippeld.

Tegen dezen gang van zaken zou niet zooveel in te brengen zijn, ware het niet, dat hier een belangrijke psychologische factor over het hoofd gezien wordt. Wie een volk opvoedt kneedt niet een vorm in klei, of hakt geen standbeeld uit marmer, dat roerloos is en blijft en waarmee men zich kan bezig houden zoolang men wil, maar heeft te maken met levende menschen, die bewegen willen omdat ze zich bewegen kunnen. Niet op een lijdzame, volgzaam massa wordt de liberale emancipatiepolitiek toegepast, maar op een volk in beweging, dat in en door zijn politieke bewustwording blijk geeft de opvattingen van zijn overheerschers inzake zijn toekomst geenszins te deelen. Men kan het den Indonesiërs nauwelijks euvel duiden, dat zij ten aanzien van het heil van Indonesië er een eigen meening op na houden. En het getuigt van weinig psychologisch besef wanneer men een deels de bewuste zelfstandig denkende Indonesiërs bij herhaling uitnodigt tot samenwerking, zonder andersdeels te begrijpen, dat een **waarachtige samenwerking tusschen Nederlanders en nationaal-bewuste Indonesiërs binnen het raam der koloniale verhouding nu eenmaal eo ipso onmogelijk is.**

Het kan uitermate nuttig zijn om een psychologische vergelijking te trekken met de situatie, waarin wij Nederlanders momenteel zelf verkeerden — nuttig in dien zin, dat wij daardoor meer begrip leeren krijgen voor wat Ghandi eens als de „overheerschings-psychose” definieerde. Het is deze „overheerschings-psychose” die tenslotte iedere koloniale politiek, ook en juist de beste en de meest ethische, in zichzelf onmogelijk maakt. Want waar de practijk leert, dat de door deze ethische politiek gewenschte samenwerking en synthese tusschen overheerscher en overheerschte, tusschen voogd en pupil tenslotte **moet** mislukken, omdat begrippen als samenwerking en overheersching, synthese en bevoogding psychologisch nu eenmaal onverenigbaar zijn, daar blijven als uiteindelijk resultaat van deze politiek slechts twee mogelijkheden over, die echter beide een einde beteekenen van de ethische koloniale gedachte.

Twee mogelijkheden.

De eene mogelijkheid is die van een onverbiddelijk teruggrijpen naar de macht en het geweld, om zijn positie als koloniale mogendheid te handhaven. Men kan deze opvatting, die zich ook thans nog in velerlei en vaak schoon-gecamoufleerden vorm in Nederlandsche kringen voordoet, ten allen tijde hieraan herkennen (behalve aan de terminologie „Wij gaan Nederlandsch Indië heroveren!”) dat zij in haar geschriften nooit en te nimmer den Indonesiër zelf aan het woord laat komen,

nimmer een gesprek met hem opent, maar meent alleen en uitsluitend zelf te kunnen en te mogen bepalen, wat het heil voor anderen (i.e. Indonesië) is. De Indonesiërs zijn „nog niet rijp” om zelf te bepalen wat goed voor hen is. Afgedacht van de arrogantie die in deze woorden steekt, lijkt dit op de woorden van de domme moeder uit het vogelsprookje, die tegen de jongen in het nest zei: „Je moet binnen blijven want je kan niet vliegen”, met als resultaat dat ze nooit vliegen leerden ook. Maar de meeste vogels zijn verstandig!

De tweede mogelijkheid, waartoe de ethische koloniale politiek, die de innerlijke tegenstrijdigheid van haar streven heeft leeren beseffen, zal kunnen voeren, is de mogelijkheid, waarvan de Koningin in Haar rede van Dec. 1942 de realisering ná den oorlog in het vooruitzicht heeft gesteld. Kort samengevat komt die mogelijkheid hierop neer, dat de koloniale verhoudingen en de daaraan inherente tragiek (zooewel voor Nederlanders als Indonesiërs die van goeden wille zijn), definitief plaats zullen maken voor een samengaan in vrijwilligheid en volkomen geestelijke en materiele gelijkgerechtigheid, een samengaan in groter verband, waarin zoolwel het Ned. als het Indonesische volk een eigen taak te vervullen zal krijgen.

Dit zijn in laatste instantie de eenige twee mogelijkheden, die ons voor de toekomst openstaan: zelfhandhaving, zoo noodig met geweld, als koloniale staat of een totale vernieuwing van de basis der wederzijdsche verhouding.

De keuze.

Voor hen, die de koloniale verhouding alleen maar als een **kruis** hebben ervaren, omdat de waarachtige ontmoeting met den Indonesiër en het gesprek van mensch tot mensch altijd weer belemmerd en bemoeilijkt wordt door het steeds aanwezige besef der politieke en maatschappelijke ongelijkwaardigheid, kan de keus niet moeilijk zijn. Wij denken hierbij b.v. ook aan Zending en Missie, voor wier arbeid deze waarachtige ontmoeting conditio sine qua non is (zie hiervoor elders in dit no.)

Voor den Nederlander, die zich in deze tijden bezint op het vraagstuk der toekomstige verhouding Nederland-Indonesië komt het er vóór alles op aan, inzicht te krijgen in het onmiskenbare feit, dat ook de beste en edelste bedoelingen van Nederland met Indonesië binnen het raam der koloniale verhoudingen een onoplosbare tragiek in zich bergen, welke op den duur zonder twijfel zal leiden tot een blijvende scheiding tusschen beide volken. En uit dit inzicht kunnen dan de moed en de geestelijke vrijheid geboren worden, die de voorwaarden vormen voor een besliste keuze voor den door de Koningin aangewezen weg.

En dit is niet alléén een laten-gelden van de gerechtigheid en een willen luisteren naar de stem van een volk, dat om gerechtigheid vraagt, maar het is tevens „Realpolitiek” van de eerste orde. Alleen hij, die weet dat de historie onverbidde-lijk haar gang gaat en dat de ontwakning en bewustwording van het Oosten **iedere** koloniale verhouding, met of zonder onzen wil, te niet zal doen, kan beseffen, dat een benepen en kortzichtige politiek hier alleen maar onheil zal kunnen stichten.

De geestelijke en materiele belangen van Nederland en Indonesië zullen in de toekomst alleen gewaarborgd kunnen worden in een **vrije gemeenschap** van beide volken.

Wanneer wij de geestkracht en den moed kunnen vinden deze nieuwe situatie te aanvaarden, dan zal daarmee tevens het koloniale vraagstuk en de daarmee verbonden tragiek een definitieve en bevredigende oplossing gevonden hebben.

DE DEMOCRATIE EN INDONESIË.

**Democratie eischt Indonesië's nationale bevrijding. —
Is de democratie geschikt voor Indonesië?**

Men kan de geschiedenis der volkeren op twee manieren bezien. Ten eerste als een voortdurende strijd om de macht, een aaneenrijging van oorlogen en machts-politiek van „grooten mannen”. Ten tweede als een voortgaande worsteling van de menschen met hun idealen, als een poging om te verwerkelijken, wat men zich als doel voor het leven van menschen en volken heeft gesteld. Er is dan plaats voor mogen en niet-mogen, van schuld en vergeving, omdat men te doen krijgt met menschen, die verantwoordelijkheid aanvaarden.

Van de eerste methode beleven wij tegenwoordig een hoogconjunctuur. Rassen-politiek en machtsontplooiing. Het begint met sterke spieren en gebrunde bovenlijven en eindigt bij massale uitmoording van menschengroepen, die „rassenmäszig” of „geopolitisch” aan de geweldsmenschen in den weg staan.

Wij kiezen voor de tweede methode, voor de verantwoordelijkheid van denken-de menschen, die zedelijke normen in de politiek aanvaarden. Wij erkennen een ethiek onder de volkeren, een zedelijke doelstelling in de internationale politiek.

Te bewijzen valt hier natuurlijk niets. Menschen als Hitler en Mussolini zijn in dat opzicht immuun. Maar wij hebben daarvoor ook geen bewijs noodig. De ergste machtspolitiek is niet in staat onze gewetens dicht te schroeven. Het gaat hier veel minder om een overtuigen van gelijk of ongelijk, dan wel om een keuze: aan welken kant staan wij, macht of recht, Lebensraum of samenleving, dierlijkheid of menselijkheid?

Democratie en Indonesië's nationale bevrijding.

Ons standpunt is dat van verantwoordelijkheid, van de zedelijke doelstelling der democratie. Ook, en daar gaat het om, t.a.v. Indonesië.

Langzamerhand is er onder ons een verhelderend spraakgebruik gegroeid. Waarom gaat het in den komende strijd tegen de Jappen? Om herovering of bevrijding? Wie herovering zegt, spreekt over machtspolitiek, wie bevrijding zegt, zegt democratie.

Er is hier geen andere keus.

Voor ons komt daar een merkwaardige maar gelukkige omstandigheid bij. Vóór den oorlog was de politieke ontwikkeling t.a.v. Nederlandsch-Indië geleidelijk aan weliswaar in andere banen terecht gekomen, dan die van de O.I. Compagnie of van het Cultuurstelsel, maar niemand zal beweren dat onze verhouding tot de vroegere koloniën er een was van vrije ontwikkeling, van democratie. Welnu, wij staan nu voor een geheel nieuwe ontwikkeling: de oude politiek van de zeer geleidelijke, vaak gewantrouwde ontvoogding is geheel onmogelijk geworden voor wie „bevrijding van Indonesië” in zijn devies voert. Wij moeten of terug naar een eerlijke openhartige koloniale imperialistische sieer of wij moeten de principieele stap doen naar zelfstandigheid-evenals-wijzelf van Indonesië.

Wat is democratie? Eigen bawind! Met eigen doelstelling en eigen bloei. Het is de vraag, die vanuit Indonesië tot ons gericht wordt, de vraag overigens van alle vrije en verdrukte volken, die haar neerslag vindt in het Atlantisch Handvest.

Betekent dit het einde van de verhouding Nederland—Indië? Ja, in zoverre hier een principieele breuk met het verleden, met de vroegere koloniale verhouding, wordt geslagen.

Maar zal dan een nationaal en bevrijd Indonesië nog wel van verdere banden met Nederland gediend zijn? Wij nemen deze vraag letterlijk: Gediend zijn?!

Ja, wanneer deze diensten worden bewezen binnen het raam, dat op democratische grondslag is opgetrokken. Want dan kan de ondervinding in het verleden opgedaan slechts tot nut van land en volk dienen. Er is immers geen zinnig mensch, die meent dat het politieke en economische leven in Indonesië in één handomdraai kan worden omgezet, dat de geschoolde Nederlandsche krachten gemist kunnen worden. En evenmin kan de economische ontwikkeling zonder schade geforceerd worden, dat in één slag de diensten van Nederland op technisch-wetenschappelijk en commercieel terrein overgenomen zouden kunnen worden (zie „Over de rijpheid van Indonesië”).

Maar wij zullen daarbij moeten bewijzen dat we waarlijk democraten zijn. Het heeft geen zin „vrijwillig” samen te werken, wanneer één der partijen de koloniale machtsmiddelen achter de hand houdt. De dringende noodzaak om tot een goede verhouding tusschen Nederland en Indonesië te komen zal zijn weerslag vinden in de interne politieke verhoudingen. Elke streving naar democratische Indische politiek zal den steun ondervinden van de binnenlandsche democratische gedachte. En omgekeerd, de afkeer dien wij van geweld-regiem en onderdrukking in het bloed hebben opgezogen, zal het goed begrip bevorderen voor een eigen Indische politiek. En voor Indonesië geldt hetzelfde.

Het leven daar biedt voldoende aanknopingspunten voor den opbouw van een democratisch leven.

Is onze democratie geschikt voor Indonesië?

Er zijn vele definities over het begrip democratie mogelijk. Wij kiezen voor ditmaal de omschrijving van Prof. Kranenburg, die als essentieel voor den democratische regeeringsvorm noemt, dat in alle belangrijke gevallen van het bestuursbeleid de beslissende macht berust „bij de georganiseerde gemeenschap van staatsburgers”.

In hoeverre is dit beginsel in Indonesië aanwezig of nóg aanwezig? Of was en is er, zonder een Nederlandsch bestuur, alleen maar sprake van Oosters despotisme, willekeur, feodale macht, herinnerend aan de donkerste middeleeuwen van West-Europa? Wetenschappelijke onderzoekingen en ervaring leeren het tegendeel. Zoo meldt Dr. B. J. Haga, die over een jarenlange bestuurservaring in Indonesië beschikt, in zijn proefschrift „Indonesië en Indische democratie” dat het beginsel van de zeggingschap der gemeenschapsleden bij vele, zoo niet bij alle volken van den Archipel aangetroffen wordt, hoewel natuurlijk niet overal gelijk en in dezelfde staat van oorspronkelijkheid.

„Het democratische in de Javaansche maatschappij”, zegt hij, „is nu allereerst gelegen in het feit, dat in Midden- en Oost-Java adatrechtelijk de „macht inzake de huishoudelijke aangelegenheden van het dorp berust bij de dorpsvergadering”. Verder: „In de Toradja-landen bestaat het democratische hierin, dat in de stamgenooten streekdorpen de regeering berust bij de vergadering der dorps-huysvaders”. Ook bij sommige stammen der Dajaks nemen aan de beraadslagingen over belangrijke zaken alle volwassen mannen deel. Soms spelen zelfs de vrouwen een belangrijke rol, zooals bij de Toradjas en sommige stammen op Sumatra. Wij zouden voorbeelden kunnen aanhalen van maatschappelijke instellingen, waarin dit beginsel tot uitdrukking komt, zooals de invloed van de bevolking op het aanwijzen van bestuurders, op de rechtspraak en de mogelijkheid van een soort massa-

protest, dat reeds door Raffles in het begin van de vorige eeuw werd beschreven. Maar plaatsgebrek dwingt ons tot beperking.

Andere invloeden en sporen.

Natuurlijk hebben zich ook andere verschijnselen voorgedaan. In het tijdvak van de Hindoe-Javaansche en Mohammedaansche vorsten werden de democratische tendenzen van de dorpsamenleving vaak vervormd of gekortwiekt. Ook het ingrijpen van het Westersche gouvernement in de volkshuishouding, die vooral tijdens het Cultuurstelsel zoo toenam, heeft de instandhouding van de zeggenschap der dorpsgenooten op het dorpsbestuur niet in stand gehouden. De diensten die het gouvernement vorderde werden via het desahood aan de bevolking opgedragen, zonder dat het plegen van overleg met de dorpsvergadering voorgeschreven was.

De positie van het desahood werd hierdoor onevenredig versterkt, niet door Indonesische maar door Nederlandsche invloed en macht. In dezen geest werd na 1900 de behartiging der huishoudelijke belangen (bij Inlandsche Gemeente-Ordonnantie) voor Java opgedragen aan het desa- of gemeentehoofd, bijgestaan door het desa-bestuur dat slechts adviseerende stem kreeg.

Ook **economische invloeden** hebben in dit proces hun aandeel gehad. In den loop der tijden zijn de dorpen in nauwer contact gekomen met de wereldeconomie. De individualiseerende invloed van het Westen heeft de kapitalistische tendenzen in de desahuishouding versterkt. Had men vroeger te doen met genooten van een min of meer gelijke economische positie, gedurende de laatste decennia is dit hoe langer hoe minder het geval. Vele dorpsgenooten-grondbezitters zijn gedaald tot het peil van landarbeiders of pachters en anderen zijn in macht en aanzien gestegen. Vooral in crisistijden nam dit verschil sterk toe, toen de armoede nijpender werd en vele boeren hun grond voor een appel en een ei moesten verkoopen. Het is begrijpelijk dat de vroegere harmonie tusschen de dorpelingen hierdoor is verzwakt. Het Nederlandsche bestuur en de economische ontwikkeling der koloniale samenleving hebben dus de terugdringing van de democratische instellingen in de Indonesische volksgemeenschappen gewild of ongewild bevorderd.

De oorspronkelijke democratische instellingen in nieuwen vorm en aangepast aan de moderne omstandigheden weer en verder tot ontwikkeling te brengen is de taak van een kundig bestuursbeleid. Hier mag niet worden geschroomd, en er kan aangesloten worden bij wat het gouvernement vóór den oorlog op dit gebied reeds tot stand heeft gebracht.

Natuurlijk, de geringe geestelijke ontwikkeling en het verschil in cultuurniveau van de verschillende Indonesische volken maken deze opdracht niet gemakkelijker (zie „Over de rijpheid van Indonesië“). Natuurlijk zal het niet mogelijk zijn bij een primitief volk als de Dajaks en de Toradja's, de Tomoreezen en de Niassers bij de verkiezing van een regeeringsafgevaardigde of een volksvertegenwoordiger precies dezelfde methoden te volgen als b.v. hier in Nederland. Er dienen andere middelen gevonden te worden, maar zoekend naar deze middelen hebben wij onze richting reeds gekozen.

Men bedenke het wel: nog altijd gaat de groote tegenstelling om democratie of dictatuur, om eigen leven of leidersprincipe. De Indonesische nationale beweging heeft gekozen voor democratie en **de eenige mogelijkheid om tot een werkelijk democratisch Indonesië te komen is, het democratisch te laten leven.**

Daarom, wat willen wij? Achten we de democratie den juiststen vorm van regeeren en samenleven? Dan loopt de weg daarheen alleen... **over de democratie zelf!**

IS INDONESIE EEN EENHEID?

Heeft de term „Indonesië“ recht van bestaan? — Wat hebben de Indonesische volken gemeen? — Wat toont de geschiedenis? — De beteekenis van het Nederlandsch gezag en van de nationale beweging voor de eenheid van Indonesië. — De Bahasa Indonesia.

De term „Indonesië“ is voor het eerst in de tweede helft van de vorige eeuw gebezigd als een wetenschappelijke aanduiding van een volkenkundige eenheid op grond van de gemeenschap van taal, adatrecht en maatschappelijke organisatie. In wetenschappelijke werken van taalkundigen, ethnologischen en cultuurhistorischen aard is deze term thans zeer gebruikelijk.

„Indonesië“ als **politieke** term is echter voor het eerst door de Indonesische nationalisten geïntroduceerd en zij bedoelen daarmee de staatkundige eenheid Nederlandsch-Indië. Als zoodanig heeft dat woord een geheel anderen inhoud gekregen, het is de uitdrukking van het zelfstandigheidsstrevens der Indonesiërs, die met nadruk de eenheid en verbondenheid der in Ned.-Indië levende volkeren voorstellen.

Als zoodanig is het woord ook hier in Nederland in zwang gekomen en heeft het, vooral gedurende dezen oorlog (ook onze Koningin gebruikte den term!) meer en meer burgerrecht gekregen.

Ook de tegenstanders van dezen term zien het dus goed. Het is niet louter een naam, maar het heeft een uitgesproken scherp omlijnd inhoud en duidt bovendien nog op een doelbewust streven. Daarop willen wij hier iets nader ingaan.

De eenheid van cultuur in het staatkundig gebied Indonesië.

Ondanks de verscheidenheid, die men bij oppervlakkige beschouwing in taal, zeden, sociale ordening en cultuurniveau kan constateeren, zijn er wezenlijke overeenkomsten tusschen de volken van Indonesië aan te wijzen. Dikwijls worden de verschillen tusschen de Dajaks van Borneo, de Papoea's van Nieuw-Guinea, de Toradja's van Celebes en de hooger ontwikkelde Javanen en Maleiers breed uitgemeten, zoodat de gemeenschappelijke trekken in het niet zinken en gevoeliglijk verwaarloosd kunnen worden. Het zijn veelal de ongeschoolde waarnemers, die dit doen. Wetenschappelijke onderzoekers daarentegen hebben, zooals boven reeds gezegd, allang de ethnologische eenheid van het land en zijn bewoners vastgesteld. Welke typisch gemeenschappelijke trekken der Indonesiërs hebben deze onderzoekingen aangewezen?

Daar is allereerst de overeenkomst in **taal**, die door taalgeleerden als Brandes, Neubronner van der Tuuk en Prof. Kern is vastgesteld. Inderdaad blijkt, dat de Indonesische talen tot één taalgroep gerekend kunnen worden op grond van een gelijk klankstelsel, gelijken woordbouw en gelijke taalregels. Verder is er een aanzienlijk aantal gemeenschappelijke woorden, welke tot de vrijwel algemeen in wetenschappelijke kringen gehuldigde opvattingen heeft geleid, dat het grootste deel der Indonesiërs oorspronkelijk tot één stamland op het vasteland van Azië behoort (Prof. Kern).

Overeenkomsten in maatschappelijke organisatie kan men voornamelijk in de dorpsuishouding waarnemen. Het voornaamste productiemiddel der Indonesiërs, die in territoriale en genealogische rechtsgemeenschappen vereenigd zijn, is de grond. 70 pCt. van de bevolking leeft van de opbrengst van akker of erf. Prof. van

Vollenhoven toonde in zijn groote werk aan, dat er groote overeenkomsten te bespeuren zijn in de rechtsinstituten van de eilanden van den archipel, zoodat hij tot de conclusie kwam dat Indonesië één rechtsbekken vormt.

De historisch politieke eenheid.

Behalve de bovengenoemde van nature gegeven gemeenschappelijke cultuurelementen, zijn er nog andere niet minder belangrijke factoren, die de verbondenheid der Indonesische volken hebben bevorderd. De oude historie van deze eilanden gewaagt van groote en machtige rijken lang voordat de Europeanen in Indonesië kwamen. Deze rijken, zooals het rijk van Criwidjaja (800) en Modjopait (bloei-periode 14e eeuw) bleven niet beperkt tot de eilanden Sumatra en Java, maar beheerschten vrijwel het tegenwoordige Nederlandsche gebied in Indonesië. Deze Indonesische vorsten en hun opvolgers zijn niet — gelijk wel eens door bepaalde schrijvers wordt voorgesteld — alleen tyrannen en despotten, maar zij hebben bloei en welvaart onder hun volkeren gebracht, handel en scheepvaart met de naburige landen (India en China) bevorderd en groote aandacht besteed aan de ontwikkeling van kunst en cultuur. Hun hoofdplaatsen waren tegelijkertijd belangrijke centra van wetenschap, waar de geleerden, zelfs uit China, samenkwamen. Palembang had b.v. een vermaarde Boeddhistische universiteit. Dit alles en het sterke centrale gezag, zooals b.v. onder de energieke leiding van den rijksbestuurder Gadjah Madha deed zich zeer sterk gevoelen en wekte bij de bewoners van de uiteenloopende streken het besef dat zij tot één rijksverband behoorden.

Verder hielp het centrale gezag de dorpen bij het aanleggen of bouwen van waterleidingen, dijken, bruggen, tempels en onderwijsinrichtingen. De dorpsjustitie kreeg zoo noodig steun van het centrale gezag, het dorpsbestuur zorgde voor een billijke verdeling der tributen en diensten enz.

De eenheid onder het Nederlandsche gezag.

De overeenkomsten in cultuur en maatschappijvorm tusschen de verschillende deelen en stammen is voor het Nederlandsche bestuur een gunstige omstandigheid geweest bij de vestiging van het gezag. Omgekeerd heeft het Nederlandsche gezag in hooge mate bijgedragen tot de verdieping van de historische eenheid en tot versteviging van het saamhoorigheidsgevoel. Onder het Nederlandsche gezag heeft Indonesië 300 jaren tijd gehad om zijn eenheid te versterken. Vooral in de laatste honderd jaar is dit gebeurd. De uitbreiding, verbetering en intensivering van het verkeer heeft de eilanden dichter bij elkaar gebracht en de buitengewesten geopend. De groote cultures riepen werkrachten van Java naar Sumatra en naar elders. De volkeren van Indonesië vermengen en doordringen elkaar in economisch en cultureel opzicht op een tevoren ongekend groote schaal. Naar het getuigenis van den grooten Islamkenners Snouck Hurgronje diende reeds dikwijls een op Java beproefde wetgeving tot model voor de regeling in andere gebieden. Dit alles kan alleen mogelijk gemaakt zijn door de levendig gevoelde onderlinge verwantschap, die reeds van eeuwen her dateert.

Hetgeen wij hier schrijven vindt steun in het rapport van de Commissie tot herziening van de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië:

„... Het is echter een niet te loochenen feit, dat de groote massa wel vele schakeeringen in de mate van ontwikkeling vertoont, doch ethnologisch in hoofdzaak een verwant geheel vormt. Een gelijkheid of verwantschap van aanleg tusschen de Indonesische bevolking der verschillende deelen van Indië is onmiskenbaar en spreekt zich zowel in de taal als in de adat uit. Veel verschil,

dat aan isolement is toe te schrijven, verdwijnt thans reeds merkbaar en zal met de toeneming van de algemeene ontwikkeling ongetwijfeld in nog meerdere mate verdwijnen. Juist de deelneming aan een algemeen politiek leven kan hiertoe veel bijdragen...”

En de groote adatrecht-kenner, Prof. van Vollenhoven, sprak in 1919 in een vergadering van het Indisch genootschap de volgende woorden:

„... Natuurlijk erken ik volmondig dat, in een bepaalde beteekenis van het woord, de bevolking van Indië allermint een eenheid maar een groote veelheid is; dat de Atjehers den Papoea en de Batak den Makassaar, ja zelfs de Bataviaan den Javanen van Midden-Java niet beschouwt als zijn landgenoot in engeren zin. Maar daartegenover wil ik toch stellen, dat nu al driehonderd jaar lang op Indië inwerkt het proces van een Nederlandsch gezag, hetwelk de bevolking dezer eilanden eenzelfde lotgeval doet deelen; dat dit proces, hetwelk onze Indonesiërs geleidelijk heeft vervreemd van de Indonesiërs onder vreemde heerschappij (in de Philippijnen en elders) hen onderling dichter bijeen moet hebben gebracht; dat de Sarekat Islam reeds twee en een half miljoen leden heeft in allerlei deelen van Indië en dat het derhalve kortzichtig schijnt het ontbreken van een nationale eenheid in Indonesië maar steeds voorop te blijven stellen...”

De nationale beweging.

Tot die eenheid heeft de Indonesische nationale beweging uit den aard der zaak geen geringe bijdrage geleverd. Zij heeft de sluimerende gevoelens van verwantschap en lotsverbondenheid sterk tot bewustzijn gebracht. De nationale beweging van en voor het geheele Indonesische volk is de grondtoon van alle politieke partijen, cultureele en sociale vereenigingen. Vooral onder de jeugd wordt deze „Indonesische eenheidsgedachte” hevig beleefd.

„Een volk, een taal, een vaderland, Indonesia” is haar devies. De toenadering van de verschillende volken openbaart zich b.v. in het feit, dat Minangkabauers (Sumatra) zitting hebben in het bestuur van de „Gerakan Rakjat Indonesia” (Indonesische volksbeweging), die voor het grootste deel uit Javanen bestaat. Een gebeurtenis van zeer groote psychologische waarde.

Onder den invloed van de nationale beweging is de verbreiding van de eenheidstaal, de Bahasa Indonesia, het moderne Maleisch, sterk gestimuleerd. Dit het moderne Maleisch de verbindingstaal is geworden is geen kunstmatig iets van den laatsten tijd. Vanouds was het Maleisch de handelstaal, die door de handelstijven over den geheelen archipel was verspreid. Het Nederlandsche Gouvernement had er eveneens een groot aandeel in. In de eerste helft van de vorige eeuw reeds gebruikte het gouvernement deze taal voor de correspondentie met de inheemsche hoofden en in den loop der jaren, bij de grooter bestuursbemoedigen, werd het Maleisch tot officieele taal verheven in het verkeer van het gouvernement met de Indonesiërs.

De Indonesische nationale beweging had dit tot algemeene verbindingstaal gegroede Maleisch slechts bewust te aanvaarden en te bevorderen. En door haar werd dit moderne Maleisch, de Bahasa Indonesia, de Indonesische taal genoemd.

Zoo zien wij, dat in den loop der tijden een nauw saamhoorigheidsgevoel gemeind is bij het Indonesische volk, gebaseerd op gemeenschap van belangen en het langdurig bewonen van een grondgebied, dat onder een centraal gezag staat. Dit is hoopvol voor het behoud van de staatkundige eenheid in de toekomst, welke een onmisbare voorwaarde is voor het herstel van de banden met Nederland.

OVER DE RIJPHEID VAN INDONESIA.

Historische belemmeringen. — Rijpheid eischt vrijz ontwikkeling.

In de talrijke artikelen over de verhouding Nederland—Indonesië die den laatsten tijd in de vrije pers verschenen zijn, vindt men naast voorstanders ook tegenstanders van de zelfstandigheid van Indonesië. Deze laatste motiveeren hun standpunt o.a. met het gezegde, dat aan Indonesië niet de status van zelfstandigheid gegeven kan worden, vanwege het feit, dat het Indonesische volk nog niet „rijp” hiervoor zou zijn. Men wijst dan op de achterlijkheid, op de geringe ontwikkeling en het gebrek aan bestuurservaring van het volk. Men heeft bovendien geen vertrouwen, dat een Oostersch volk, dat uit zulk een groot aantal analphabeten bestaat, de kunst van het regeeren meester zal kunnen worden, een kunst — zoo meenen zij — die alleen de Westelingen uitoefenen kunnen, althans voor den eersten tijd. Zoolang de Indonesiërs dus nog geen ervaring bezitten, is het noodzakelijk, dat de Nederlanders hun leiding geven, en zoolang deze Nederlandsche leiding nog onontbeerlijk is, is Indonesië niet „rijp” voor een zelfstandig bestaan.

Het merkwaardige van deze redeneering is, dat het Indonesische volk nooit de noodige ervarig zal opdoen, indien het niet in de gelegenheid wordt gesteld om zelf te regeeren, want per slot van rekening verkrijgt men ervaring alleen door de practijk. Daar komt bij, dat de redeneering van de tegenstanders van de Indonesische zelfstandigheid niet geheel juist is, waar het ambtenarencorps in Indonesië voor het overgroote deel nu reeds uit Indonesiërs bestaat, al bekleeden zij uit den aard der zaak niet alle hoogste posten.

Een beroep op de geringe ontwikkeling, op de achterlijke toestanden, — waarvoor men het Indonesische volk niet aansprakelijk kan stellen — in verband met de toekening van de zelfstandigheid van het land raakt o.i. de kern van het vraagstuk niet. Immers, een effectieve bestrijding van de achterlijkheid in ontwikkeling van het volk kan alleen bevredigend geschieden in omstandigheden, waarbij alle beletselen, die de algeheele ontplooiing der Indonesiërs in den weg staan, zijn weggenomen, beletselen welke het gevolg zijn van den afhankelijksten status van Indonesië. Aan den anderen kant moet de vraag gesteld worden, of het wel billijk en rechtvaardig is om het Indonesische volk een toekomst te weigeren op grond van den tegenwoordigen toestand, een toestand — wij herhalen het nogmaals — waarvoor het niet aansprakelijk kan worden gesteld.

Een dergelijke houding kan o.i. niet juist zijn; zij gaat uit van een zeer eenzijdige beoordeling, daar zij de dingen niet in hun groei en perspectief ziet, en slechts een bestaanden toestand als maatstaf neemt.

Rijp of onrijp?

De tegenstanders van de zelfstandigheid van Indonesië twijfelen aan de geschiktheid van de Indonesiërs om leiding te geven en willen in feite van tevoren reeds een bewijs hebben van deze geschiktheid. Een kwart eeuw geleden schreef de „Commissie voor herziening van de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië”¹⁾ (bij Gouvernementsbesluit van 17 Dec. 1918 ingesteld) hierover:

„Zoodanig bewijs is intusschen niet in strikten zin te leveren, niet althans op zoodanige wijze dat iedereen overtuigd zal worden; veel hangt hierbij daarvan af of men bij voorbaat niet ongeneigd is overtuigd te worden.

Maar — vragen wij — is het billijk bewijs van die geschiktheid reeds nu te

vorderen? Het bewijs voor de geschiktheid tot deelneming aan de uitoefening van autonomie is alleen door de practijk dier deelneming zelve te leveren.” (Verslag van de Commissie, pag. 10.)

Men ziet dat de kwestie van de „rijpheid” van Indonesië (toentertijd voor de autonomie) reeds in 1918 was gesteld en de Commissie aarzelde reeds toen niet om Indonesië „rijp” te verklaren!

Het Indonesië van thans — en de tegenstanders van de zelfstandigheid zullen het wel met ons eens zijn — is niet het „Indië van 1918”. Land en Volk hebben in die jaren een geweldige politieke en economische ontwikkeling doorgemaakt. Blijkbaar willen zij die veranderingen niet opmerken, want indien zij dat wel gedaan hadden, dan zouden zij toch zeker wel andere argumenten hebben gezocht voor hun standpunt.

Het is duidelijk, dat men met het oog op bovenstaande, beperkte wijze van beoordeelen van de „rijpheid” van Indonesië niet verder komt. Het kan ook niet anders, omdat de maatstaf die men ervoor aanlegt, zuiver subjectief is, willekeurig. Zij wisselt met de politieke gezindheid van den beoordeelaar, of deze geneigd is overtuigd te worden of niet!

De vraag of een ander volk „rijp” of niet zou zijn om een zelfstandig bestaan te leiden hangt dan ook niet af van de omstandigheden waarin het in een gegeven historische periode verkeert. Die toestand belicht slechts zijn levensvoorwaarden op dat gegeven oogenblik, maar geeft daarom nog geen solutie voor de toekomst van dat volk en zeer zeker niet hoe dat volk zich houden zal, indien er een verandering wordt gebracht in zijn levensomstandigheden.

Indien men werkelijk belangstelt in de toekomst van een volk, dan kan men dus niet subjectief te werk gaan. De vraag die gesteld moet worden is niet: Is het volk i.c. het Indonesische „rijp” voor zelfstandigheid, maar: Heeft het Indonesische volk de noodige eigenschappen om zich verder te ontwikkelen in modernen zin en is het te verwachten, dat het in de toekomst de noodige krachten voortbrengt om het land te besturen en te leiden op zoodanige wijze, dat Indonesië een waardige plaats inneemt in de wereld?

Het probleem zoo gesteld opent andere perspectieven en vestigt de aandacht op andere factoren, zoodat ons oordeel en inzicht niet afhankelijk zijn van onze politieke gezindheid en van onzen willekeur!

„Indien men zich een redelijk oordeel wil vormen van de vatbaarheid van een volk, van een ras”, aldus Prof. Dr. H. Kern in zijn bijdrage ter beantwoording van de vraag, in hoeverre het Maleisch-Polynesische ras voor hoogere beschaving vatbaar is, „is het niet voldoende nauwkeurig den toestand in een gegeven oogenblik waar te nemen; men moet ook de oudere toestanden opsporen. Veel verschijnselen, die anders uitstekende waarnemers, wien het echter aan historische kennis ontbreekt, als kenmerkend voor een ras beschouwen, hebben niets met ras gemeen, maar zijn alleen uitloesels van zekere toestanden”. Deze eminente hoogleeraar vervolgde: „Al geeft noch het verleden noch het tegenwoordige van het Maleisch-Polynesische ras ons het recht te gelooven dat het ooit aan de spits der beschaving zal staan, toch heeft het getoond de noodige begaafdheden om een hoogere ontwikkeling deelachtig te kunnen worden te bezitten. Voor een deel zal hun toekomstig lot afhangen van de leiding die zij ontvangen, en nog meer van het voorbeeld dat de Europeanen onder hen zullen geven”. (Verspreide Geschriften, VI, blz. 33.)

Sluimerende krachten.

Uit den aard der zaak kunnen wij in dit kort bestek de oudere toestanden niet uitvoerig onderzoeken. Wij verwijzen hiervoor naar het artikel: „Is Indonesië een eenheid?“, waaruit het duidelijk wordt, dat b.v. de groote historische rijken van Sriwidjaja en Modjohpahit niet opgebouwd konden worden, wanneer deze niet de beschikking hadden over personen, met moed, energie en kennis, over leiders met verantwoordelijkheidsgevoel en staatsmanswijsheid, in staat tot regeeren, mannen vaak van de meest eenvoudige afkomst.

Al hebben de Indonesiërs (in gunstiger omstandigheden) onloochenbare bestuurskwaliteiten gehad in het verleden, toegegeven moet worden dat veel daarvan verloren is gegaan. Gewild of ongewild heeft de status van ondergeschiktheid, waarin de bevolking sedert eeuwen heeft geleefd, een ondermijnenden invloed uitgeoefend op de vermogens van het volk. De feiten kunnen dit aantoonen: cultuur, nijverheid, scheepvaart, kennis van eigen taal, enz. zijn door den sterken druk van buiten langzamerhand in de koloniale periode achteruitgegaan. De verantwoordelijke taken in staat en maatschappij zijn den Indonesiërs uit handen genomen. Geen wonder, dat de durf, energie en het verantwoordelijkheidsgevoel, die het volk voor de komst der Europeanen ten toon spreidde, in den loop der laatste eeuwen zijn gaan sluimeren.

Inderdaad zouden diegenen, die Indonesië nog steeds onrijp achten, gelijk hebben, ware het niet, dat juist in de laatste decennia de gunstige kwaliteiten der Indonesiërs weer aan het licht zijn getreden. De aanraking met het Westen en de penetratie der moderne ideeën hebben nieuwe gestalten gegeven aan de vermogens van het volk.

Er heeft zich een nieuwe bewustwording in modernen zin voltrokken, waarvan een steeds groter groep zich toekent. Het kan nu niet worden ontkend, dat steeds meer Indonesiërs zich bekwaam toonen tot het uitoefenen van functies in bestuur en administratie, handel en nijverheid, wetenschap en pers. Doch bij uitstek vertoont deze bewustwording zich in de opvatting aangaande de taken, waarvoor het Indonesische volk nu geplaatst is. Zij vindt haar uitdrukking in het ontstaan van een zelfstandigheidsbeweging, wier ruim dertigjarige groei getuigt van een grooten verantwoordelijkheidszin en bekwaamheid voor de leiding van een nieuw zelfstandig Indonesië (zie: „De Indonesische nationale beweging“.)

Ontwakend volk.

De dragers der nationale beweging weten zich de vertolkers van de wenschen der groote massa, bij wie het streven der beweging vollen weerklank vindt, ondanks het ontbreken van de zoo noodzakelijke burgerlijke rechten en vrijheden.

In een status echter, waarin deze rechten en vrijheden wel gewaarborgd zijn, waarin de Indonesiër zich ten volle kan uitspreken over het wel en wee van zijn volk en waarin hem alle mogelijkheden tot politieke, economische en cultureele ontwikkeling geboden worden, daar zullen ook zijn beste hoedanigheden naar voren komen. Met de hulp van ons, Nederlanders!

Ook dan zullen wij onze verantwoordelijkheid tegenover Indonesië blijven gevoelen, maar in het besef, dat het scheppen van recht en billijkheid in Indonesië en de opbouw van dat land een **gemeenschapszaak** is. Nederlandsche krachten zullen de Indonesische, waar deze vooreerst nog niet toereikend zijn, versterken, ons intellect en geld. onze geest en cultuur, zullen mede het cement vormen, waar-

mee het bouwwerk van het nieuwe Rijksverband zal worden opgetrokken.

In dezen geest zal het probleem van Indonesië's rijpheid tot redelijke proporties zijn teruggebracht en behoeft er geen belemmering te zijn voor een loyale erkenning van het recht van het Indonesische volk, zijn lot in eigen handen te nemen.

¹⁾ (waarin o.a. zitting hadden: Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, Mr. A. B. Cohen Stuart, het Chinese lid H. H. Kan, onze oud-minister van Koloniën Welter, de missionaris van Lith, de Indonesische leden R. M. H. Woerjaningrat, laatstelijk Voorzitter van de Partai Indonesia Raja (Parindra), R. M. A. A. Koesoemo Oetoyo, H. A. Salim, een der voormannen der vroegere Sarekat Islam).

DE INDONESISCHE NATIONALE BEWEGING.

De strijd der Indonesiërs voor de democratie. — Hoe treden we deze nationale opleving straks tegemoet?

Wanneer straks het scherm opgaat en ons contact met Indonesië hersteld zal zijn, zullen wij ginds menschen en toestanden terugvinden, die, evenals wij, de louterende werking van oorlog en bezetting hebben ondervonden. Het beeld zal in vele opzichten verschillen van dat van vroeger. In het bijzonder zal het volk van Indonesië een tijd van beproeving hebben doorgemaakt, niet slechts materieel en fysiek, doch ook geestelijk. De Japansche politiek en propaganda zullen daar ongetwijfeld sporen hebben achtergelaten en niet zonder eenigen invloed zijn op de houding der meest bewusten en ontwikkelden.

De psychologische uitwerking van de verdringing van het Nederlandsch gezag door Japan zal uiting vinden in een verhoogd gevoel van eigenwaarde en nationaal bewustzijn. (Zie hierover het artikel „Vreemde invloeden op Indonesië“.)

Het is daarom een gebod des tijds ons thans ernstig rekenschap te geven van wat er aan strevingen en verlangens onder het Indonesische volk leeft en hoe deze zich hebben gemanifesteerd in vastomlijnde beginselen.

Hoe dan is het karakter van de Indonesische nationale beweging en wat is haar plaats in de Indonesische maatschappij?

Toen in 1908 de eerste (Javaansche) nationalistische vereeniging, de Boedi Oetomo, werd opgericht, was het streven der jonge intellectueelen en ambtenaren voornamelijk van sociaal-cultureelen aard. Later, met de oprichting van de Sarekat Dagang Islam (Vereeniging van Islamitische handelaren), is een duidelijke economische inslag merkbaar. Met de opkomst van de hieruit voortgekomen Sarekat Islam gaat men zich meer politiek oriënteeren, vooral na den eersten wereldoorlog. Want toen onderging Indonesië ook den invloed van de stroomingen in Europa: de Volksraad werd ingesteld, gevolgd door de Bestuurs hervorming, waardoor het Indonesische volk grooter aandeel kreeg in de vertegenwoordigende lichamen. Hiermee komt het „parlementaire“ aspect in het politieke leven, waarmee de vraag van „coöperatie“ of „non-coöperatie“, d.w.z. het al of niet zitting nemen van de nationalistische partijen in de vertegenwoordigende raden, aan de orde is gesteld. In het begin der twintiger jaren kan men een geweldigen groei der nationale beweging constateeren. Het volk van stad en desa werd in deze beweging betrokken, de Sarekat Islam en de inmiddels opgerichte Communistische partij (waarmee de nationale beweging niet is te verwarren) beschikten toen over bijna 3 miljoen leden. Uit die periode dateert ook de opkomst van de Indonesische

vakbeweging, die een belangrijk aandeel heeft in de bewustwording van de ongeletterde massa.

Ook als in later jaren het nationale streven minder bewegingsvrijheid heeft, vooral tijdens de economische crisis, kunnen wij den weerklink bij het volk niet ontkennen. Dit spruit voort uit het **positieve democratische beginsel**, dat alle nationale partijen van meet af hebben aangehangen. Deze uitgesproken democratische trek blijkt ook uit het streven naar het zelfbeschikkingsrecht van het Indonesische volk, zooals het Indonesische volkscongres — waarin alle politieke partijen zijn verenigd — het in 1939 heeft geformuleerd.

Hierin ligt de waarborg, dat, hoe het Japan in haar geraffineerde politiek, ook mag gelukken een deel dier beweging op haar hand te krijgen, het nationale streven der Indonesiërs de idealen van vrijheid en democratie zal blijven aanhangen — dezelfde idealen, waarvoor wij Nederlanders thans strijden. Hier ligt ook het aanknopingspunt voor een betere waardeering van het Indonesisch nationalisme en een beter begrip tusschen beide volken.

Doch kan men nu zeggen, dat deze kleine bewuste groep Indonesiërs ook werkelijk de wenschen en verlangens van de miljoenenmassa vertegenwoordigt?

Het zou onzes inziens onjuist zijn, de nationale beweging te zien als resultaat van een onbesuisd toedienen van Westersch onderwijs en propaganda van buiten. Het is waar dat dit onderwijs mede heeft bijgedragen tot de moderne emancipatie-ideeën van de Indonesiërs. Voor het deelnemen aan een bewuste georganiseerde beweging is een zekere graad van ontwikkeling onontbeerlijk en hierin ligt dan ook de grond, dat in deze beginfase der beweging nog veel intellectueelen de leidende functies vervullen. Het is daarmee niet anders dan het ten onzent b.v. met de arbeiders-beweging is gegaan; ofschoon intellectueelen de leiding in handen hadden, vooral in de periode van haar ontstaan, was zij zeker niet beperkt tot enkele „war- en heethoofden“. Weliswaar omvat de nationale beweging een kleine groep van naar schatting 100.000 mensen, vergeleken bij de 70 miljoen zielen, die het Indonesische volk telt.

Maar dit als argument aan te voeren, dat dan die beweging niet het recht heeft zich de vertolkster te noemen van het leven en streven van het volk, zou teekenen dat men de geschiedenis niet verstaat. Er is immers geen land of tijdperk, dat niet een „kleine groep“ kent, die de strevingen van een volk op een bepaald tijdstip vertegenwoordigt. De 80-jarige strijd tegen de Spaansche tyrannie, de strijd tegen materieele en geestelijke gebondenheid van het feudalisme in de Fransche Revolutie en b.v. de strijd der Tsjechen en Slowaken onder Masaryk voor een vrije staat, toonen aan dat steeds een kleine, militante, politiek bewuste groep de leiding heeft en door het volk wordt aanvaard. En wie zal ontkennen, dat in onze huidige worsteling tegen de Duitsche bezetting een „kleine groep“ zich tot tolk maakt van ons volk?

In wezen is het met de Indonesische zelfstandigheidsbeweging niet anders gesteld: het argument dat zij nog slechts een „kleine groep“ omvat en daardoor niet als representatief voor den volkswil kan gelden, snijdt geen hout. Integendeel, wij dienen de Indonesische beweging te zien als een reële uiting van wat onder het volk leeft aan nood en behoeften. Zoo alleen kunnen wij haar naar waarde schatten en er ons zuiver op instellen.

Een blik op de werkzaamheid der nationale beweging gedurende de laatste 30

jaar laat zien, welk een rijke schakeering zij vertoont. Niet slechts in politieken zin zien wij de Indonesiërs actief optreden, doch ook in cultureel, economisch en sociaal opzicht.

Het onderwijs wordt op Indonesisch-nationale leest ter hand genomen, er zijn talrijke jeugdverenigingen ter bestrijding van het analphabetisme en vele maatschappelijke vrouwenorganisaties. De boerencoöperaties nemen steeds voornamer plaats in. Indonesische journalisten, dichters en schrijvers komen naar voren.

Daarom is er onzes inziens reden te over om ons ernstig te beraden over de vraag, hoe wij de nationale beweging tegemoet zullen treden. Immers, het geldt hier geen kwestie, die de Indonesiërs alleen aangaat. Waar het Indonesisch nationalisme een bij uitstek democratische kracht vormt, staat zij in het kamp der anti-totalitaire coalitie en vraagt zij een plaats in de rij der Vereenigde Volken.

Hoe staat de nationale beweging tegenover een samenwerking met Nederland?

Het is bekend, dat deze vraag in den boezem der Indonesische nationalistien een der centrale kwesties vormt. In de laatste jaren voor den oorlog is hierin definitief stelling genomen.

In 1937 reeds zag het Volksraadslid Soetardjo, dat de agressieve houding der drie totalitaire staten wel eens een wezenlijk gevaar voor Indonesië zou kunnen worden. Japans politiek imperialisme in China en zijn handelsimperialisme in Indonesië waren onmiskenbare voorboden van dreigend gevaar. Vandaar de bekende **petitie Soetardjo**, die in 1937 door den Volksraad is aangenomen en aan de Kroon aangeboden, waarin een conferentie werd voorgesteld van vertegenwoordigers van Nederland en Indonesië om te beraadslagen over invoering van staatkundige hervormingen in Indonesië binnen het raam van art. 1 der Grondwet 1922. Soetardjo bedoelde hiermee een hecht samengaan van beide landen, o.m. omdat het Indonesische volk geestelijk en materieel niet in staat zou zijn een buitenlandschen aanval af te weren.

Helaas, de regering wees de petitie af. Zij verstond den tijd niet.

De nationalistische partijen, die zich intusschen, in 1939, hebben vereenigd in de Gaboengan Politiek Indonesia, concentratie van Indonesische politieke partijen, namen in wezen de grondgedachte van de petitie Soetardjo, de democratisering, als grondslag voor de samenwerking met Nederland. De volksvergaderingen, die op talrijke plaatsen ook buiten Java door de G.P.I. werden bijeengeroepen, voerden als centrale leuze: Indonesia Berparlemèn, een parlement voor Indonesië.

Mede onder den druk van de politieke gebeurtenissen in het buitenland werd het streven naar eenheid in de nationalistische beweging krachtiger. De G.P.I. nam het initiatief tot het oprichten van een permanent lichaam, het Indonesisch volkscongres, waarin alle vereenigingen van politieken, socialen, cultureelen en religieuzen aard konden worden opgenomen. Het eerste Volkscongres kwam in 1939 bijeen, toen de oorlog in Europa reeds uitgebroken was. Ook hier werd de noodzakelijkheid van het instellen van een parlement met klem naar voren gebracht, wij aan Nederland de hand werd toegestoken. Over deze politiek van de nationale beweging kunnen wij niet anders dan ons verheugen. Zij schept immers de voorwaarden voor een goede verstandhouding tusschen Nederland en Indonesië.

Ook na de bezetting van Nederland trok de G.P.I. de ons toegestoken hand niet terug. Kort voor den aanval van Japan in 1941 hoorden wij via Radio Oranje, dat bovengenoemde politieke concentratie het Indonesische volk had opgeroepen tot

ondersteuning der regeering, terwijl deze werd uitgenoodigd hervormingen in democratischen zin in te voeren.

Hieruit blijkt, dat het de Indonesische nationale beweging ernst is met de in de laatste jaren voor den oorlog gevoerde politiek. Het ligt aan ons om na den oorlog, wanneer wij den bodem van het grootte eilandrijk om den evenaar weer betreden, de nationale beweging met gelijke gezindheid tegemoet te treden.

DE BETEKENIS VAN DE VERBONDENHEID VAN NEDERLAND EN INDONESIE.

Twee gebiedsdeelen van één gemeenebest.

De herziening van de betrekkingen tusschen Nederland en Indonesië in principiële zin, — dat is wel de taak en de roeping, die de volkeren van beide landen na den oorlog hebben te realiseeren. Hier kan niet genoeg dan nadruk op worden gelegd, waar reeds H.M. de Koningin in Haar bekende rede van December 1942 daarop gewezen heeft en Zij het accent heeft gelegd op het samengaan van beide gebiedsdeelen in „volledige deelgenootschap”. Een dergelijk samengaan dient uiteraard op hechten grondslag te worden gefundeerd. Die grondslag zal moeten uitgaan van een gemeenschap van belangen, welke historisch en vooral in den huidige strijd tegen den gemeenschappelijken vijand is ontstaan.

Duizende mijlen scheiden beide gebieden van elkaar, de strijd wordt op geheel verschillende wijze gevoerd, doch één ding bindt de Nederlanders en Indonesiërs: het beginsel van recht en menschelijke waardigheid, dat — deze wereldworsteling heeft het duidelijk uitgemaakt — niet is gebonden aan ras, volk of land, doch de gansche menscheit eigen is. Dit geestelijk beginsel, dat ook het vrijheidsstreven der Indonesiërs steeds heeft gekenmerkt, beleven wij allen in den dagelijkschen strijd tegen terreur en ontrechting, beleven ook de gebieden aan den evenaar in het verzet tegen de Japansche occupatie. Als beide volkeren straks, gelouterd door strijd en leed, hun eenheid zullen hervinden, zullen de voorwaarden voor een nieuwe geestelijke verbondenheid gelegd zijn, waarbij zij bereid zullen zijn elkaars feilen in het verleden eerlijk onder de oogen te zien, bereid om op een nieuwen grondslag de verbroken eenheid te herstellen.

Het is, zooals boven gezegd, de gemeenschap van belangen, geestelijke en stoffelijke, die de basis van de toekomstige samenwerking tusschen de beide gebiedsdeelen zal moeten vormen. Daar is dan de gemeenschappelijke geestelijke gerichtheid, waarvan boven reeds sprake was en die zijn wortelen in verleden en heden vindt. Of, om de zaak met het tegendeel te verduidelijken: zou de samenwerking van beide deelen kunnen plaats vinden, indien Indonesië b.v. zou terugkeeren tot den staat van een autocratisch geregeerd, feodaal bestel? En omgekeerd, zou een harmonische samenwerking in het belang van beide landen mogelijk zijn, als Nederland — wat we niet hopen — een bewind krijgt, dat in andere vormen dezelfde methode toepast als Hitler en consorten? In beide gevallen is er geen sprake van een gelijkgericht, democr. beginsel, waardoor een fundamentele overeenstemming bij de behartiging der wederzijdsche belangen bereikt kan worden.

In het belang van beide landen is een waarborging der democratische vrijheden daarom gewenscht. Ondemocratische tendenzen — en die zullen niet alleen in Nederland, maar ook in Indonesië aanwezig zijn — kunnen daardoor worden tegengegaan. Voor Indonesië zal de rol, die met name de nationale beweging straks te spelen heeft, van gewicht zijn. In hoeverre zij invloed zal kunnen uit-

oefenen op de ideologische ontwikkeling van het Indonesische volk. Nederland kan hier, met zijn hechter verankerde vrijheidstraditie en politieke ervaring een steun bieden, die men ginds dankbaar zal weten te aanvaarden. Van welk een groote psychologische waarde deze wederzijdsche ideologische beïnvloeding zal zijn, is nauwelijks te overschatten. Hiermee zal de oude tegenstelling van overheerscher en overheerschte doorbroken zijn om plaats te maken voor een vrije gedachtenwisseling die groote perspectieven tot een synthese op alle levensgebieden opent.

Op alle levensgebieden, want de banden in het verleden hebben op welhaast ieder terrein een innige verstregeling van Nederland en Indonesië tot stand gebracht. Na een 300-jarigen band hebben beide landen zich staatkundig, economisch en cultureel zoodanig ontwikkeld, dat zij geheel op elkander zijn ingesteld. Zonder het cultuurstelsel geen „batig slot”, en zonder Nederlandsch particulier kapitaal geen suiker- en tabaksondernemingen, die talloze Indonesiërs in het productie-apparaat hebben betrokken. Het levenspeil van de Javaansche desa schommelt met de op- en neergaande koers der Amsterdamsche tabaksbeurs, en de daling van den Sumatraschen rubberprijs doet de arbeidsmogelijkheid van vele Nederlanders kleiner worden. De groote mannen van de Nederlandsche orientalistiek verwierven hun naam door de beoefening der Indonesische talen, geschiedenis en rechtsinstellingen, en omgekeerd vinden de nieuwe Indonesische dichters hun inspiratie bij Kloos en Perk. Dit alles zou niet mogelijk zijn geweest, indien de relaties in het verleden niet zoo intensief waren geweest.

Bieden de aanknopingspunten in het verleden niet alle kans dat de samenwerking in de toekomst nog vruchtbaarder, maar vooral voor beide partijen gelijkelijk van voordeel zal zijn?

De ervaringen van vroeger mogen ons als wegwijzer dienen voor wat wij in de toekomst hebben te doen. Men meene niet, dat Nederland in het verleden alle mogelijkheden van de verbondenheid met de overzeesche gebieden heeft benut. Dit zou slechts mogelijk zijn geweest indien Nederland zich had gehouden aan zijn „mission sacre”, n.l. de roeping om Indonesië tot welvaart en een zelfstandig bestaan te brengen. Dan zou de inheemsche bevolking geestelijk en economisch er beter voor staan en een verbondenheid met een sterker Indonesië zou voor beide immers veel heilzamer zijn. Heeft het buitenland ooit het optreden beleefd van de 80 miljoen staatsburgers van het Koninkrijk als een moreele kracht steunende op een diep saamhoorigheidsgevoel? Op geestelijk gebied zou de wetenschapsbeoefening van het Indonesische adatrecht, de ethnologie, de taalkunde, de archeologie en de tropische geneeskunde een grooter hoogte hebben bereikt, indien de deelname van Indonesische geleerden door de uitbreiding van het hooger onderwijs groter was geweest. Zending en Missie zouden dan een ruimer arbeidsveld gevonden hebben, zonder dat haar werkzaamheid van Indonesische zijde gezien zou worden als niet los van iedere bestuursbemoëienis. Het niet benutten van de mogelijkheden zien wij ook op handels-economisch gebied. De Nederlandsche industrie heeft nimmer den stimuleerenden invloed ondervonden van de potentieele koopkracht van 70 miljoen Indonesiërs.

In den strijd tegen de nazi-bezetting hebben wij geleerd onze nationale plicht te verstaan. Zonder twijfel is het nationaal bewustzijn in alle geledingen van het Nederlandsche volk versterkt; wij zouden echter tekort schieten, indien wij deze geestelijke winst slechts voor onszelf behielden. Deze vaderlandsche plicht zij

daarom niet slechts beperkt tot het bevechten van Nederland's vrijheid, maar tevens worde zij verstaan als een plicht ook in Indonesië vrijheid te brengen. Zoo alleen zullen wij onze zedelijke verantwoordelijkheid jegens Indonesië, waarvan wij door de verhoudingen voor den oorlog niet ten volle waren doordrongen, eerst recht kunnen verstaan. Daartoe dienen verhoudingen te worden geschapen, opdat de roeping, die Nederl. heeft te volbrengen ook ten volle aan haar doel kan beantwoorden.

Voorwaarde-daartoe is, dat de beginselen voor wier behoud en verwezenlijking Nederland en Indonesië thans strijden, ook in het toekomstige samengaan worden verwerkelijkt. Wij bedoelen, dat in de verhouding tusschen Nederland en Indonesië de volkomen rechtsgelijkheid van beide deelen diene te worden erkend. Die rechtsgelijkheid baseert zich op den vrijen wil en de uit eigen behoeften geboren bereidheid om met elkander samen te werken. Stellig zullen wij recht moeten doen wedervaren aan de in het bijzonder van Indonesische zijde uitgesproken gedachte dat de voor-oorlogse rijkseenheid voortgekomen is uit een eenzijdige behartiging van belangen, welke zich gesterkt weet door een ongelijke machtsverhouding. Met 't tot stand komen van de nieuwe eenheid worde daarom ieder element van dwang weggebannen. Dan zal die eenheid ook sterker dan ooit tevoren zijn, zal zij bestemd zijn tegen in- en uitwendige schokken, want slechts die samenwerking is hecht, die naar de woorden van de Koningin is: „supported by the voluntary acceptance and the faith of the great majority of its citizens”.

Zien wij dus, dat de historisch gegroeide banden in het verleden niet tot volle ontplooiing geraakten, bij een principieel gewijzigde verhouding zullen zij tot hun recht kunnen komen. In het bovenstaande stipten we reeds enkele aspecten aan op het gebied der staatkunde, der economie en van de cultuur, aspecten die nog met meerdere zijn aan te vullen.

Gaan wij tenslotte nog in op de meening, als zou de verhouding Nederland-Indonesië niet een verhouding zijn van gebiedsdeelen, maar van het „Nederlandsche” en het „inheemsche element” in Indonesië zelf. Deze meening miskent in den grond van de zaak het feit, dat de koloniale gedachte voortgesproten is uit de verhouding tusschen twee landen, waarvan het eene land als kolonie aan het andere is ondergeschikt. Het feit, dat Indonesië niet slechts de autochtone bevolking, doch ook inwoners van vreemden bloede (Europeanen, Chineezers en anderen) omvat, doet aan de juistheid van de voorgaande vaststelling niets af. De geschiedenis, en daarvan vooral de Nederlandsche bestuursperiode, heeft Indonesië tot een belangengebied gemaakt, een staatkundige eenheid, waarin niet slechts de inheemsche bevolking, doch ook de burgers van Nederlandsche en Chinese afkomst vervat zijn. Daarin ligt juist de mogelijkheid van een „harmonisatie” van het inheemsche en het uitheemsche element.

In den geest van de verhouding van twee volken sprak ook de Koningin toen zij zeide, dat „Holland more than ever feels her responsibility for a vigorous growth of the overseas territories and that the Indonesians recognize in an ever increasing collaboration the best guarantee for the recovery for their peace and happiness. The years of war proof that both peoples possess the will and the ability to a harmonious and a voluntary cooperation” (Holland besefte sterker dan ooit zijn verantwoordelijkheid voor een krachtigen groei van de overzeesche gebiedsdeelen en de Indonesiërs zien in een steeds hechter samenwerkende beste garantie voor het herstel van vrede en geluk. De oorlogsjaren bewijzen dat bij beide volken

de wil en de geschiktheid aanwezig zijn tot een gelijkgestemd en vrijwillig samenwerken”).

De verhouding tusschen „het Nederlandsche element en het inheemsche element” in Indonesië is belangrijk, doch vormt slechts één aspect van het alles omvattende vraagstuk van de verhouding tusschen Nederland en Indonesië als twee gebiedsdeelen van een toekomstig gemeenebest.

Het zal geen lichte taak zijn de ons opgelegde plicht en verantwoordelijkheid, in de Koninklijke woorden zoo positief uitgesproken, straks ten uitvoer te leggen. Doch alleen reeds de principieele aanvaarding van die taak, de bereidheid en de goede wil van beide zijden haar te volvoeren zal van een groote morele waarde zijn. Laten wij bedenken, dat dan voor beide volkeren het historische oogenblik zal zijn om wellicht voor generaties het lot van beide landen te bepalen.

Dan zal daar de grondslag zijn gelegd voor een krachtige politieke en morele eenheid, „the purpose for which the United Nations are fighting — as embodied for instance in the Atlantic Charter . . .”.

Inderdaad een doel, den strijd van ons volk waardig!

VREEMDE INVLOEDEN OP INDONESIË.

West-Europeesche cultuur en techniek. — De politieke bewustwording van de Oostersche volken. — Het Japansche imperialisme. — China's nieuwe positie.

Door zijn ligging aan den grooten handelsweg tusschen Voor-Indië en China en vooral door zijn rijkdom aan producten is Indonesië al heel vroeg opgenomen in het wereldverkeer.

Nog vóór de komst van de Europeanen werd er reeds druk handel gedreven tusschen Indonesië en de omliggende landen als China, India, Perzië en Goedjarat in Zuid-Arabië. De Portugeezen en Spanjaarden en tenslotte de Hollanders hebben voor het eerst de schakel gelegd tusschen de tropen en West-Europa. Holland heeft in Indonesië zijn gezag gevestigd om de zoo kostbare handelsbelangen veilig te stellen: de Compagnie trad zoodoende noodwendig in contact met de bevolking via haar vorsten en hoofden. Toen later de V.O.C. uitgroeide tot een koloniale overheid was de exploitatie van 's lands rijkdommen reeds intensiever geworden en de bevolking nauwer betrokken in de winning der cultuurproducten.

De inmiddels in West-Europa ingetreden maatschappelijke veranderingen, die een machtige industrie in het leven riepen, maakten dat voor Indonesië als kolonie een nieuwe taak was weggelegd. Het Nederlandsche particuliere kapitaal, een de voornaamste exponenten van Nederlands industriëlen groei, wenscht de monopolie-positie van het Indische Gouvernement, die tevoren in het Cultuurstelsel tot uitdrukking kwam, in te nemen en doet in Indonesië zijn intrrede. Na 1870 rijzen de particuliere ondernemingen als paddestoeven uit den grond: Indonesië is nu geheel opgenomen in het moderne wereldverkeer en de wereldhuishouding. De bevolking is van dien tijd af ingeschakeld in het productie-proces; duizenden arbeiders komen in de cultures en de moderne bedrijven te werken. Dit proces doorbreekt de afgeslotenheid der oude communale dorps-huishouding, waarin de Indonesiërs altijd hebben geleefd. De bevolking staat voor nieuwe eischen, die de moderne productie-wijze aan haar stelt. De overheid ziet zich voor nieuwe taken geplaatst, waar zij voor de verschillende diensten die van de bevolking over het

reusachtige gebied „van Sabang tot Merauke" worden gevraagd, steeds meer ambtenaren noodig heeft. Uit dien tijd dateert de invoering op ruime schaal van modern onderwijs, dat de bevolking kennis doet maken met moderne denkbeelden.

De invloed van Europa.

Het lijdt geen twijfel, dat deze Westersche penetratie merkbaren geestelijken invloed heeft uitgeoefend op de Indonesiërs. Geografische grenzen kunnen de vlucht der ideeën niet weerhouden en zoo verbazen wij ons er niet over, dat wij de denkbeelden der Fransche Revolutie, aangepast aan het geestelijk klimaat van een zich nauwelijks ontwikkelend primitief land, in het streven der nationalistische vereenigingen in Indonesië terugvinden. Het is evenmin verwonderlijk, dat deze vrijheidsideeën den Indonesiër de oogen hebben geopend voor het lot van zijn land. Doch niet slechts het Westen heeft dezen zegenrijken invloed uitgeoefend. Het begin der twintigste eeuw ziet de „ontwaking van het Oosten". Japan verslaat den Russischen kolos in 1905 en rijst tot de positie van een krachtige, moderne staat, een voorbeeld in de oogen van alle Aziaten. De democratische beweging der Jong-Turken ondermijnt de reactionnaire, middeleeuwsche macht van het Chalifaat. In India (Britsch-Indië) is de nationalistische beweging reeds een invloedrijke factor geworden. De Chineesche beweging van Dr. Sun Jat Sen, die onder de vaan van „nationalisme, democratie en socialisme" den keizer ten val brengt en de republiek sticht, heeft niet nagelaten ook in andere Oostersche landen geestdrift te wekken. Het is begrijpelijk, dat deze emancipatie-bewegingen in de nabuurlanden een groote stimuleerende uitwerking hebben gehad op de politieke bewustwording der Indonesiërs (zie hierover „De Indonesische nationale beweging" en „Over de rijpheid van Indonesië").

Intmiddels was de emancipatie-beweging in India onder leiding van Gandhi tot groote hoogte gestegen. De niet-inlossing der door Engeland gegeven beloften leidde aldaar tot een non-coöperatiebeweging, die ook in de houding der Indonesische nationalistischen haar weerslag heeft gevonden en groote deelen der bevolking in het politieke leven heeft betrokken.

De banden met het India van Gandhi en Nehru worden in Indonesië als zeer nauw gevoeld, al zijn de politieke betrekkingen niet zoo veelvuldig geweest als men wel verwachtte. India is voor de Indonesische nationalistischen de graadmeter voor Engeland's koloniale politiek, die vanwege de vele aanrakingspunten met de koloniale politiek van Nederland nauwellettend wordt gevolgd.

De invloed van Japan.

Met de toenemende bewustwording der Indonesiërs is ook hun belangstelling voor het internationale gebeuren sterk gegroeid. En aan internationale gebeurtenissen is de wereld in de laatste 25 jaar wel zeer rijk geweest! De opkomst der autoritaire staten Duitschland, Italië en Japan en hun streven om met geweld nieuwe gebieden, koloniën te verwerven, was wel karakteristiek voor de wereldpolitiek na 1933. De uitgesproken reactionnaire aard der asmogendheden moest den Indonesiërs wel duidelijk maken, dat een eventuele overwinning van het nationaal-socialisme en het fascisme de kansen om tot zelfstandigheid te geraken tot een minimum zou reduceren. In '38 verklaarde de leider van één der grootste politieke partijen in Indonesië: „Wij hebben te kiezen tusschen het fascisme, dat slechts naar buiten zoo mooi schijnt, maar waar geen recht bestaat, en de democratie,

waar recht en volkswelzijn worden geëerbiedigd. Wij kiezen de democratie!"

Het zou echter niet juist zijn hieruit te concludeeren, dat de Indonesische nationalistischen zich en masse en consequent tegen iederen vorm van fascisme en totalitarisme zouden uitspreken. Zoo zouden wij verwachten, dat ook het optreden van Japan in Azië, en met name de agressie van Japan tegen China, tot hetzelfde oordeel zou leiden als wij hier gehad hebben.

Men vergeet niet, dat de ras- en politieke tegenstellingen in Indonesië incidenteel samenvallen: het is „het blanke ras", dat zijn gezag over de Indonesiërs als „Aziaten" heeft uitgeoefend. Dit feit werkt het rassensentiment in de hand en versterkt de gevoelens van rasverwantschap met Japan. En tot deze „Aziatische" verbondenheid geeft het eigen lot als koloniaal volk onzes inziens voldoende aanleiding. Hoe vreemd en onwennig het ons ook wellicht in de ooren klinkt, wij kunnen het begrijpen, dat na een 300 jaar lang ondervonden overheersching de Indonesiërs met ontzag en bewondering opkijken naar Japan als een land, dat zich op één lijn heeft kunnen stellen met de groote Westersche mogendheden en desondanks zijn Oostersche karakter heeft kunnen bewaren.

Vandaar het bestaan van een Japan niet-vijandige strooming in Indonesië, met name onder den opkomenden stand van handelaren en nijveren, die van een samenwerking met Japan goede verwachtingen koesteren. Vandaar ook de uitspraken van verscheidene Indonesische leiders waarin een zekere sympathie voor Japan valt waar te nemen. Willen wij een open oog hebben voor de realiteit der vooroorlogse verhoudingen in Indonesië, dan dienen wij deze symptomen niet te onderschatten, vooral waar zij ongetwijfeld in dezen oorlog en gedurende de Japansche bezetting in Indonesië sterker dan tevoren zich zullen laten gelden.

Waar thans in onze gewesten overzee de rollen gekeerd zijn en niet Nederland, maar een Oostersche macht als Japan het gezag voert, is het zaak de pro-Japansche stemmingen in Indonesië naar hun juiste waarde te schatten. Japan immers is zich zijn psychologisch sterke positie terdege bewust, heeft in deze op de Westersche mogendheden een voorsprong en stelt handig de leuze van een „bevrijding van Azië van het Westersche imperialisme". Dienovereenkomstig zal Japan in dezen bezettingstijd al het mogelijke doen om de sympathieën der Indonesiërs te winnen. Indonesiërs zijn tot hooge functionarissen benoemd. Voor Java is een raad, bestaande uit Indonesiërs, uitgedacht als adviseerend lichaam van het Japansche militaire bewind. Zelfs zou naar het bericht van de „Times"-correspondent van Oost-Azië (uitgezonden door de B.B.C. op 17 Febr. 1944) de Japansche bezetter zijn overgegaan tot de organisatie van een defensieleger voor Java, dat gebruikt zou worden tegen de invasietroepen der geallieerden. Al zou Japan militair en zeker op den langen duur zwak staan tegenover de gecombineerde Eng.-Amerikaansche macht, politiek beschikt het over meer reserve.

Dit alles neemt niet weg dat de in het Indonesische zelfstandigheidsstreven opgesloten democratische en anti-totalitaire tendenzen, zooals zij zich vóór den oorlog hebben vertoond, ook nu en na den oorlog zullen blijven bestaan. **Meer nog, wij hebben de stellige overtuiging, dat ook in Indonesië waarheid en recht hun beoep zullen hebben en de dragers der consequent-democratische beginselen ook tijdens de Japansche bezetting strijd zullen voeren.** Zij zullen gezamenlijk met alle andere anti-Japansche groepeerings (de Nederlanders en Chineezzen) door dezen oorlog beproefd en versterkt worden door nieuwe krachten die de miljoenen-massa der bevolking zal leveren.

China's bewustwording.

In dit licht is de rol, die het nieuwe democratische China in dezen oorlog speelt, uitermate belangrijk. Ongetwijfeld zal straks opnieuw de groote invloed, die eens van Sun Jat Sen's beweging uitging, de Indonesische geesten aangrijpen. China's strijd voor een volwaardige plaats in de wereld zal een niet te onderschatten stimulans zijn voor het streven der Aziatische volkeren naar de vervulling van het zelfbeschikkingsrecht. Ook eigen geestelijke en materiele belangen zullen China voeren naar een samenwerking met de nabuurlanden op voet van gelijkheid. Materieel verzwakt zal het nieuwe China na den oorlog al zijn krachten noodig hebben voor zijn eigen opbouw. De vrees dat China zich zal ontwikkelen tot 'n mogendheid met expansie-aspiraties is o.i. ongegrond, daar de voorwaarden - geestelijk en economisch - voor een dergelijken drang voorshands niet aanwezig zijn.

En Engeland, de Ver. Staten en Rusland?

Men kan den Sovjet-Russischen invloed in Z.O.-Azië moeilijk voorspellen, waar Rusland thans buiten den oorlog met Japan staat, maar de groote rol, die deze na dezen oorlog ongetwijfeld zal spelen, zal ook in den Pacific tot zijn recht komen. Deze beide groote mogendheden staan straks voor nieuwe taken: zij zullen in een gewijzigde koloniale wereld hun plaats tegenover de naar zelfstandigheid strevende volkeren moeten bepalen. Voor de Indonesiërs is India de test van Englands politiek. In dit verband vreezen wij dat de mislukking van de missie Cripps en de gespannen verhouding in India de stemmingen in Indonesië in anti-Engelschen geest zullen beïnvloeden.

De Ver. Staten hebben door hun politiek jegens de Philippijnen sympathie gewekt. Niet voor niets richten de Indonesiërs den blik naar Manilla, waar de democratische vrijheden inderdaad in grootere mate aan de bevolking zijn verleend en de toezegging van 'n spoedige onafhankelijkheid in hooge mate stimulerend werkt. In de toekomstige verhouding tot Amerika zal deze factor stellig van belang zijn.

Nederland zal de waardevolle en belangrijke positie, die zij als moederland van Indonesië in het Pacific-gebied heeft ingenomen, niet in der ouden vorm kunnen behouden, waar allereerst Indonesië een zelfstandige plaats zal verkrijgen. Als partner van Indonesië in één groot staatsverband en met dat land verbonden door banden van vriendschap en wederzijdsche achting zal ons land met recht een waardige positie kunnen verwerven in het staatkundige, culturele en economische belangengebied der Pacific.

KAPITAALVORMING IN INDONESIË.

Staatkundige en economische zelfstandigheid. -- De overheersende positie van het Westersche kapitaal. -- De nieuwe taak.

Het is een bekend verschijnsel, dat de politieke onafhankelijkheid van een land ten nauwste samenhangt met zijn economische kracht en rijkdom. Het is volkomen onjuist te meenen dat politieke doeleinden alleen met politieke middelen verwezenlijkt worden. Niet alleen militaire machtsmiddelen, maar ook financiële spelen een groote rol. Iedere lezer weet hoe vaak internationale verdragen gevolgd werden door internationale leeningen, maar slechts insiders weten hoeveel er in zoo'n geval door een der partijen (de armste partij) aan politieke rechten werd opgeofferd om de benodigde financiële hulpmiddelen te verkrijgen, en omgekeerd hoe

vaak arme landen soms een kleine poging om waarlijk een zelfstandigheidspolitiek te voeren betalen moesten met economische en financieele strafmaatregelen van rijker en machtiger staten.

„Geld is macht“. Het moge dan een spreekwijze zijn, die typisch is voor de liberalistische gedachtenstroom, de waarheid wordt nog dagelijks, zoowel op het gebied der binnenlandsche als buitenlandsche politiek bewezen.

Nu is Indonesië een rijk land. Rijk aan menschen, grondstoffen, bodemschatten en vruchtbare grond. Maar het mist kapitaal en zonder dat kapitaal blijft de petroleum in den grond, was Deli oerwoud gebleven en voeren tusschen Batavia en Makassar alleen nog maar inlandsche prauwen.

Zij die het geld naar Indonesië brachten bezaten ook de macht die daaraan verbonden is, en zoolang dit blijft voortduren zal Indonesië altijd in zekeren zin, ook bij een veranderde staatkundige verhouding, afhankelijk blijven.

Het is daarom te begrijpen dat voor Indonesië's toekomst de kapitaalvorming een van de kernvraagstukken is.

Het Westersche kapitaal.

Omdat in het economisch productieproces in Indonesië het kapitaal het meest schaarsche element is, is de belooning voor zijn diensten hoog. Dit kapitaal is voor het overgrote deel in Westersche handen, en belegd in cultures, mijnbouw, groothandel, industrie en scheepvaart. Aan de voortbrenging werken drie factoren mee: arbeid, grond en kapitaal. De hoogste belooning, wij zeiden het reeds, valt daarbij toe aan het geïnvesteerde kapitaal en de leidende arbeid (inclusief de ondernemerswinst), de grond en de arbeid krijgen daarbij vergeleken „een schimmetje“. Gevolg is dat er geweldige kapitaalsophooping plaats vindt, en daardoor wordt de positie van dit kapitaal opnieuw versterkt. Een vicieuse cirkel dus, waaruit niet gemakkelijk te raken is, dan door drastische, diep ingrijpende maatregelen en door een doelbewuste en verantwoordelijke sociale en economische politiek.

Terloops zij hier opgemerkt dat de bron van de winsten ligt in de lage loonen. Het groote arbeidsreservoir in de desa en het daarmee samenhangende overvloedige aanbod van arbeid, het ontbreken van den machtsfactor (geen of onvoldoende vakverenigingen), de afwezigheid van andere werkgelegenheid buiten de cultures, de economische achterlijkheid van de Indonesische bevolking in haar aarakking met de economisch sterkere en meer ontwikkelde groepen, het bewust gevoerde voorschotstelsel, zijn tezamen oorzaak van de lage loonen.

Onder deze omstandigheden (loonen van 6 cent per dag zijn geen uitzondering) zal de arbeider nooit in de gelegenheid zijn eenig kapitaal te vormen. Ook de eenvoudige boer niet, die zijn stukje grond bij huurcontract voor vele jaren afstaat aan de cultures (suiker en tabak e.d.).

Binnenlandsche factoren voor kapitaalvorming bij de Indonesische bevolking.

Het weinige kapitaal, dat door den Indonesiër wordt gevormd, belegt hij in onroerende goederen en sieraden. Deze beleggingen moeten de reserve vormen in magere jaren en dragen dus niet bij tot de vorming van groote kapitalen. In de laatste crisisjaren is dit reservekapitaal door de gevoerde deflatiepolitiek (drastische bezuiniging via loonen en huren, daling van prijzen. Zoo daalden in de suikerindustrie de inkomsten van de inheemsche bevolking aan loonen en grondhuur in 5 jaren tijds, n.l. van 1929 tot 1934, van 125,7 miljoen op 16,1 miljoen) reeds vrijwel opgeteerd.

Het geldbezit van de bevolking is te gering om het in aandelen en obligaties

te beleggen. (Van de 60 miljoen Indonesiërs in 1930 hadden er slechts 27.000 een inkomen boven de f 900.— volgens de belastingstatistiek).

Bovendien moeten wij bij de beschouwing van deze factoren rekening houden met het feit, dat de Indonesische maatschappij nog pas in een overgangsstadium verkeert van de goederenhuishouding naar de geldhuishouding.

Velen kennen de waarde van het geld nog niet en weten het dus ook nog niet te beheeren. In de vele sterke verhalen, die in omloop zijn over de „spilzieke domme inlanders“, die bij dubbele verdienste b.v. maar de helft van de week willen werken, wordt vergeten met dit feit rekening te houden. Hier ligt een geweldig stuk opvoedingswerk te wachten (b.v. het bevorderen van den spaarzin door al of niet gedwongen spaarfondsen, zie het vervoig van dit artikel).

Streken als Minangkabau, Palembang, Bawean, Koedoes, Kota Gede, waar de bevolking reeds alle eigenschappen heeft verworven voor geldbeheer en kapitaalvorming, bewijzen, dat van een natuurlijke ongeschiktheid hier geen sprake is, maar van een sociaal-economisch proces, een omschakeling die eenmaal ook in het Westen plaatsgevonden heeft, maar veel en veel geleidelijker en die in Indonesië, door de snelheid en de kracht waarmee het één en ander zich voltrekt een revolutionair karakter draagt ten aanzien van de oude Indonesische maatschappij.

De invoering van uiterlijke kenmerken van een economische organisatievorm als b.v. geldverkeer en moderne transportmiddelen, gaat snel genoeg, doch de omschakeling van de denkwijze eener gansche bevolking is een veel moeilijker proces. Dat 't één dus niet met het ander gelijken tred heeft gehouden is begrijpelijk en zegt alleen iets omtrent de geweldige sociale taak, die het Westen tegelijk met de economische penetratie had moeten vervullen, maar die in vele opzichten zoo schromelijk verwaarloosd is.

Het is de tragische consequentie van het feit, dat de groote economische ontginning van Indonesië begon en voortgang vond in een tijdperk, waarin het „laissez faire“ en het winstmotief de hoogste economische wijsheid vormden. In West-Europa heeft het volk dit min of meer kunnen opvangen, zij het door veel strijd en in onzen tijd beleven wij (als de teekenen niet bedriegen) de overwinning van de sociale verantwoordelijkheid op het winstbejag, van de geleide economie op het vrije spel van maatschappelijke krachten. De Indonesische volken stonden van den aanvang af veel weerloos, zij misten niet alleen de terzake kundige leiders, maar waren bovendien zeer onvoldoende georganiseerd, terwijl daarentegen de ondernemers over een uitnemende organisatie beschikten, gesteund door een pers, die, behoudens enkele uitzonderingen, zei wat voorgezegd werd. Bij de veranderende staatkundige verhoudingen na den oorlog zal de sociale taak een der voornaamste zijn, die ook op ons Nederlanders rust.

Natuurlijk hangt het één en ander nauw samen met onze zienswijze omtrent de functie van het kapitaal in het geheel der sociaal-economische verhoudingen, evenzeer als met onze opvattingen van de toekomstige verhouding Nederland-Indonesië.

Enkele noodzakelijke maatregelen in het belang van Indonesië's sociale en economische ontwikkeling willen wij, zij het in zeer grove trekken, toch zoo concreet mogelijk aanduiden.

Bescherming van grond en arbeid tegen de onevenredig groote macht van het kapitaal.

Een eerste vereischte voor een harmonieuze samenwerking van beide volken in

den zin van de radiorede van H.M. de Koningin zou op economisch gebied een rechtvaardiger verdeling moeten zijn van het sociale product ten behoeve van de productiefactoren kapitaal, grond en arbeid. In de onevenwichtige verhouding van deze factoren ten bate van het Westersche kapitaal dient de Overheid in te grijpen, zoodat de belooning niet wordt overgelaten aan het vrije spel der maatschappelijke krachten.

Behoud van het geïnvesteerde particuliere kapitaal in cultuur, industrie, handel en scheepvaart kan gegarandeerd worden, mits een eind gemaakt worde aan de belachelijk groote winsten en tantièmes, omdat die geleid hebben tot werkelijk onzinnige verhoudingen. Bij een rechtvaardiger verdeling van het sociale product, waarbij de Overheid kan ingrijpen via winstbelasting, arbeidsinspectie, sociale welvaartsdiensten e.d. kunnen alle productiefactoren in de gelegenheid worden gesteld bij te dragen tot de kapitaalvorming, ook dus de arbeiders en kleine boeren.

„Economic planning“ enz.

In de binnenlandsche structuur moet de taak van de Overheid nog ingrijpendzr zijn, wil de omschakeling van goederenhuishouding naar de geldhuishouding binnen afzienbaren tijd en ten bate van de geestelijke en materiele verhefing van het volk plaatsvinden. Waar overal ter wereld de tendentie waar te nemen is van „economic planning“, daar is het ook niet vreemd, dat de Overheid in Indonesië een grotere rol krijgt te spelen in de productie en de verdeling ervan. Ook de Overheid moet meehelpen aan de binnenlandsche kapitaalvorming. Evenals in West-Europa steeds meer het geval wordt, zullen de „public utilities“, de openbare nutsbedrijven, aan den Staat overgelaten worden. Op de één of andere wijze zullen ook de monopoliebedrijven en de groote industrieën gesocialiseerd moeten worden. In het Westen, met de beter georganiseerde en meer gedifferentieerde maatschappij, met de betere scholing van de bevolking ook, zijn daarvoor diverse vormen mogelijk, waarover men discussieeren kan, in Indonesië zal het in de meeste gevallen voorshands wel den Staat in handen gegeven moeten worden. Eventuele kapitaalsaccumulatie komt dan ten goede aan den Staat en dus indirect aan de gemeenschap. Het hiervoor benodigde kapitaal moet de Staat van het buitenland leenen, waarbij dan Nederland zijn medewerking kan verlenen in de verstrekking van kapitaalsgoederen c.q. garantie van de Nederlandsche Overheid voor leeningen en verdere technische en economische hulp van Nederlandsche deskundigen.

Natuurlijk hangt de doorvoering van het een en ander af van de richting, die de wereld na den oorlog op sociaal-economisch gebied zal inslaan, want dit probleem is in dezen vorm allang geen probleem meer dat uitsluitend de verhouding Nederland-Indonesië raakt. Het is betrokken in de worsteling, die na den oorlog de binnenlandsche verhoudingen van vrijwel ieder land zal beheerschen, n.l. de omvorming van de liberaal-kapitalistische maatschappij in een democratische en sociale.

Het inschakelen van de bevolking.

De bevolking, en daarbij hebben wij vooral het oog op de intellectueele bovenlaag, heeft niet die economische scholing gehad t.o.v. geldcalculaties in particuliere ondernemingen zooals de Westelingen en de Chineezzen. Deze scholing moeten zij krijgen en dit is het best te bereiken, wanneer wij deze Indonesiërs

mede zitting laten nemen in den bedrijfsstaf van particuliere ondernemingen. Dit begin zal zich dan verder uitstrekken tot andere lagen van de bevolking.

Van de zijde der bevolking zal ook kapitaal moeten komen en dit kan behalve door individueel sparen grootendeels verkregen worden uit organisaties, die de economische werkzaamheid en daarmee de kapitaalvorming moeten stimuleeren. Coöperaties voor crediet, productie en afzet moeten in grootere omvang en intensiteit dan voorheen georganiseerd worden, waarbij de gelegenheid wordt geopend voor kapitaalfondsen. Juist met het oog op de economische achterlijkheid van de bevolking worden hier speciaal coöperaties genoemd in verband met de sociaal-paedagogische waarde en de consumptieregeling. Vakverenigingen moeten ook uitgebreid worden en tevens de gelegenheid gegeven om via verhooging van loonen den spaarzin te bevorderen door al of niet gedwongen spaarfondsen. De bestaande credietverenigingen, zooals de Algemeene Volkscredietbank, moeten hun uiterst nuttige functie op een steeds grooter schaal blijven vervullen.

Wij zeiden hier reeds, gewijzigde staatsrechtelijke verhoudingen moeten ook met zich meebrengen gewijzigde economische verhoudingen. Alleen dan kan van een harmonieuze samenwerking in het gemeenebest sprake zijn, indien daadwerkelijk een begin wordt gemaakt aan het opheffen van alle belemmeringen, die de democratische ontwikkeling van Indonesië in den weg staan. De sociaal-economische belemmeringen behoorren daarbij zeker tot de allerbelangrijkste, onze sociaal-economische taak is daardoor des te grooter en des te verantwoordelijker en, om dezelfde reden, des te schooner ook.

DE ZENDING EN EEN ZELFSTANDIG INDIE.

Winst en verlies voor de Zending bij de koloniale verhouding. — De imperiale schaduw over de Zending. — In de „wapenrusting des geloofs“.

Het is een wijd verbreide meening dat de Zending, globaal genomen, profiteert bij de koloniale verhouding. Zeker, men heeft een vage voorstelling, dat dit vroeger wel anders is geweest: in de dagen b.v. toen de V.O.C. de lakens uitdeelde en soms, ondanks haar „Gereformeerde professie“ zoo roekeloos den godsdienst offerde aan den kruidnagel. Dat dit bleef doorwerken tot in het hart der vorige eeuw, toen een, voor de religieuze waarheidsvraag ongevoelig liberalisme, bezeten door angst voor volksbewegingen, de Zending den toegang o.a. tot Java, afsneed.

„Maar dit is toch alles voorbij“... Er wordt toch sinds tientallen jaren een ethische politiek gedreven, die hoog wegloopt met het beschavende werk van Zending en Missie en dankbaar haar humane arbeid op de gebieden van ziekenverzorging en volksonderwijs erkent en steunt. Er mag van den 19e eeuwischen zuurdeesem in een klein hoekje nog wel iets zijn overgebleven (strijd toelating zending op Bali b.v.), er mogen nog ambtenaren zijn, die de zending onder hun „onbezorgde natuurkinderen“ van ganscher harte verfoeien, die houding is aan 't uitsterven en wordt stellig niet van bovenaf aangemoedigd. Tegenover enkelingen staat een gansche rij van bestuursambtenaren, die met overtuiging samenwerken met zendeling en missionaris. De Zending heeft harerzijds wat meer ontzag voor de inheemsche levensvormen en nu is er, ten bate van bestuur en van christianisatie

een prachtige kans tot opvoeding der voorgedij-volkeren tot hooger en rijker menscheilijkheid.

Het zou onzakelijk zijn het waarheidsgehalte in deze vertogen geheel te ontkennen. De beschreven omslag is onmiskenbaar op gang. Het contact met het Christendom brengt voor primitieve volksstammen als begeleidend verschijnsel een verzekere humaniseering mede, wat een minder ontwikkelde tijd als de onze „verzachting der zeden“ noemde. Overal waar het invloed kreeg, steeg de positie der vrouw, won de arbeid aan regelmaat, werden orde, lichaamszorg, ontwikkelingsbehoefte van binnen uit bevorderd. De ethische politiek is in haar beste aanhangers op hetzelfde uit en komt met haar dwangmiddelen deze ontwikkeling tegemoet (men denke aan het verbod van koppensnellen). De zendeling, die zich vroeger in het binnenland waagde, deed dat (de zendingsgeschiedenis bewijst het op menige bloedroode bladzijde) met groot levensgevaar; sinds de uitbreiding der koloniale bemoeiing over den geheelen archipel weet hij zich beschermd door een met kracht gehandhaafde rechtsorde, die het leven van den enkeling onaantastbaar verklaart. Schromelijk onbillijk zou het zijn deze „openlegging“ met haar gevestigde rust in haar groote maatschappelijke waarde te onderschatten. Wij zouden nog verder willen gaan.

Men verwijt het Westen (en men doet dit in dat Westen zelf evenzeer als in het Oosten!) dat het de Zending gebruikte om den weg te banen voor de Europeesche overheersching. Met recht: er is hier schandelijk met den godsdienst gespeeld, men kan gerust van prostitutie spreken. En de Zending heeft zich maar al te vaak aldus laten misbruiken, al moet aanstonds daaraan worden toegevoegd, dat in haar mid-den ook het eerst, het luijst en het meest volhardend daartegen is geprotesteerd. Het gaat intusschen niet aan geheel uit dit principe den voorkeur te veroordeelen. Die de kerken der overheerschende volken juist voor zending in de „eigen kolonie“ aan den dag legden. Er sprak hier ook een besef van verantwoordelijkheid mee, door de geschiedenis in haar onontwarbare mengeling van kwaad en goed opgelegd, dat aandreef aan de onderworpen volken ook het hoogste te brengen, wat het Westen als genade ontvangen had: het Evangelie.

En dat dit als dynamiet zou werken in de koloniale verhouding, de besten zijn het in den loop der jaren al duidelijker gaan beseffen.

Wanneer dit alles gezegd is komt er ruimte voor de radicale verzekering dat al deze kleine winsten in het niet verzinken bij het groote nadeel hetwelk de Zending van de koloniale betrekking ondervindt.

Ter voorkoming van misverstand moet uitdrukkelijk vastgesteld worden, dat zij de opheffing dier betrekking (de koloniale betrekking dus) heeft voor te staan, los van alle belangen, uit gehoorzaamheid aan den eisch der gerechtigheid, die het Evangelie aan den geloovige stelt. Een Indonesië dat ontwaakt tot het besef van nationale eigenwaarde, móet afkeerig staan tegenover al de gaven, waarmee het overheerschende Westen tot haar komt, en zal dit in 't bijzonder doen tegenover een geestelijke beïnvloeding, die immers als ondermijning van het zelfstandigheidsbesef van het Oosten ten bate der Westersche politieke en economische belangen moet worden verworpen.

Iedere zendeling, bringer van het Evangelie, dat alle volkeren en rassen omspannt, planter van een kerk, die tot aan de einden der aarde van Christus' komende wereldheerschappij getuigt, hij is en blijft voor den bewusten Indonesiër de ver-

momde propagandist van het Westersche imperialisme. De vraag naar de godsdienstige waarheid kan niet doorbreken, het nationale verweer sluit een wezenlijk geestelijke ontmoeting uit. Met name de hooger ontwikkelde Indonesiër werd voor de Zending al meer onbereikbaar. De zendingsman, hoezeer hij zich ook moeite geeft het Evangelie los te maken van de Westersche cultuur, zal er slechts uiterst zelden in slagen door dit verweer heen te breken; men gelooft dat hij op zijn best een **onbewust** werktuig der Europeesche superioriteits-aanspraken is. Dit geldt ook al getuigt hij van dag tot dag, dat de Christelijke Kerk in het Oosten een eigen autochtone gestalte aan te nemen heeft, zich tot een eigen belijden in eigen „Umwelt“, tot een eigen eeredienst door te worstelen heeft. Al deze hooge woorden schampen af op de ongeloovigheid van een volk, dat als 't ware ieder uur aan de beschaming eener overheersching herinnerd wordt, die immers door „Christenden“ wordt uitgeoefend. (In verband hiermede is het van 't grootste belang, dat met enkele zeer gunstige uitzonderingen van zendingsmensen, in de Christelijke partijen en kringen in Nederland over 't algemeen een reactionnaire, typisch koloniale mentaliteit bleef overheerschen en dat de critiek daarop veelal van niet-christelijke zijde kwam, b.v. van Deventer, Snouck Hurgonje, Stokvis, Hazeu enz.). Het Indonesische volk kan massaal niet onderscheiden tusschen den werkelijk geloovige en den naam-Christen, die immers zelf dezen titel alleen als een aanwijzing van een Westersche cultuur-traditie beschouwt en in **levensovertuiging** zich van de historische kerk distancieert, in **levenspraktijk** al te vaak het zedelijk gebod overtreedt en zijn eigen **puur** materiele belangen onder de tropenzon najaagt.

Het Evangelie verwerpt naar zijn aard allen geestelijken dwang, ook die van het Westersche prestige. Daarom zal het voor de Zending een groote bevrijding zijn, wanneer zij straks in een, naar het koninklijk woord, zelfstandig en gelijkwaardig deel van ons gemeenebest mag werken, wanneer zij inderdaad verstaan zal kunnen worden als een geestelijke beweging, geboren uit Christelijke bewogenheid.

Natuurlijk is zulk een gemeenebest, zulk een vrije verbondenheid van Indonesië en Nederland alleen mogelijk, wanneer beiderzijds volkomen godsdienstige vrijheid wordt gegarandeerd. Geschiedt dit, dan zal de Zending een groote winst boeken: dan zal in Bijbelsche weerloosheid, dat is, alleen geholpen door de „wapenrustig des geloofs“ heidendom en Islam tegemoet kunnen treden tot een worsteling om de ziel van Indonesië.

Er is in de laatste jaren voor den oorlog in Indië iets groots geschied, al vindt het bij de politieke historici weinig aandacht. Een reeks jonge Indische kerken zijn zelfstandig geworden. Waarschijnlijk hebben de laatste jaren dit proces nog aanzienlijk versneld. Hoe het zij: de Zending heeft van haar zijde welbewust gestreefd naar een eigen, vrije openbaring van Christus' Kerk in Indonesië. Natuurlijk uit kerkelijk motief, wat niet zonder meer met het nationale samenvalt. Maar toch, wie de zelfstandigheid van het kerkelijk leven als Goddelijken eisch ziet, zal ook voor het natuurlijke maatschappelijke leven consequenties te aanvaarden hebben. De kerkelijke zelfstandigheid werpt haar licht op 't omringende volksleven; men kan niet ginds voortvaren en hier achterblijven.

Het is een grootsche gedachte, dat ook voor Indonesië evenals voor Nederland het zelfstandig volksbestaan in een zelfstandig kerkelijk leven voorspiegeld werd.

De voor deze uitgave bestemde illustraties moesten wegens plaatsgebrek vervallen.